

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studium humanitní vzdělanosti

Veronika Nováková

Festivity české diaspory v Praze

Reflexe aktérů

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Mirjam Moravcová, DrSc.

Praha 2018

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28. 6. 2018

Veronika Nováková

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Mirjam Moravcové, DrSc. za trpělivost a cenné rady, které mi během konzultací věnovala. Dále děkuji všem účastníkům výzkumu za jejich čas a ochotu a své rodině a přátelům za podporu.

Obsah

1. Úvod	1
2. Teoretická část	2
2.1 Vymezení pojmů	2
2.2 Integrace	6
2.2.1 Strategie adaptace imigrantů	6
2.2.2 Sociální integrace přistěhovalců	7
2.3 Stručný kontext migrace Řeků do České republiky	10
2.3.1 Etnicko-jazykové složení emigrace	12
2.3.2 Rozdělení generačních skupin řecké etnické menšiny v ČR	13
2.4 Otázky národní identity Řeků v České republice	14
2.5 Nástin řecko-českých vztahů v průběhu historie	17
2.6 Organizace sdružující řeckou komunitu v České republice	21
2.7 Výčet a popis řeckých svátků a tradic	23
2.7.1 Státní svátky	23
2.7.2 Všeobecné svátky	24
2.7.3 Církevní svátky	25
2.7.4 Řecké lidové tance	26
2.7.5 Řecké lidové kroje	27
2.7.6 Řecká kuchyně	27
3. Metodologická část	28
3.1 Problematika výzkumu, cíl výzkumu	28
3.1.1 Výzkumné otázky	28
3.2 Strategie výzkumu	28
3.3 Popis vzorku	29
3.4 Sběr dat	30
3.5 Průběh rozhovorů	30
3.6 Obsah rozhovoru	31

3.7 Etika výzkumu	31
3.8 Analýza dat	31
4. Analýza rozhovorů	32
4.1 Reprezentant skupiny č. 1 – člen rodiny politických migrantů	33
4.2 Reprezentant skupiny č. 2 - novodobý ekonomický emigrant	37
4.3 Reprezentant skupiny č. 3 – potomek čistě řeckého manželství	40
4.4 Reprezentant skupiny č. 4 – potomek česko-řeckého manželství	42
4.5 Reprezentant skupiny č. 5 – organizátor řeckých slavností v Praze	44
5. Závěr	47
6. Seznam použité literatury	50
7. Internetové zdroje	53
8. Seznam příloh	54
Příloha č. 1	54
Příloha č. 2	56
Příloha č. 3	57
Příloha č. 4	58

1. Úvod

Tématem, které jsem si vybrala pro svou bakalářskou práci, je hodnocení festivit řecké diaspory v Praze z pohledu aktérů – Řeků, kteří žijí v hlavním městě České republiky. Řeckou diasporu jsem si zvolila záměrně, neboť k ní mám blízký a kladný vztah. Před několika lety jsem pracovala na řeckém ostrově Rhodos a přišla tak prvně do kontaktu s touto vitální, jihoevropskou kulturou, kterou jsem si velmi oblíbila.

Přítomnost řecké národnostní menšiny v Praze je patrná, zejména co se týče oblasti cestovního ruchu a gastronomie. Existuje zde několik řeckých taveren, restaurací a obchodů zaměřených na řecké pochutiny, ale také řeckých cestovních kanceláří a cestovních agentur. Dle mého názoru je důležité menšiny žijící na českém území poznávat, snažit se porozumět jejich kulturním zvykům a návykům a celkovému způsobu života, který je právě v případě Řeků vcelku odlišný od toho našeho. Důležité je to zejména proto, aby mezi majoritní společnostmi a menšinami nedocházelo k případným konfliktům, předsudkům či stereotypům. Měli bychom se naučit společnému soužití a přinejmenším se snažit jeden druhému porozumět.

Festivity patří ke kulturním jevům, které jsou úzce spojeny s životem člověka. Jsou protikladem všednosti lidské každodennosti a nesou řadu sdělení. Znázorňují zásady a hodnoty dané kultury. V souvislostech migrantů, kteří se usazují v přijímací zemi lze festivity zároveň chápat i jako pomyslné měřítko integrace daných jedinců do majoritní společnosti, a také jako nástroj sebeidentifikace a potvrzování své vlastní identity. Těmito hledisky se budu ve své práci zabývat, a to u aktérů řeckého původu trvale žijících v hlavním městě Praze.

Cílem výzkumu je tedy nahlédnout do života „českých Řeků“ žijících v Praze a zjistit, jak se prostřednictvím festivit a svátečnosti vztahují ke své řecké identitě, jaká je jejich reflexe významu svátků, jmenovitě státních a politických, při udržování skupinových kontaktů a při předávání vědomí řecké identity mezigenerační výměnou. Doplňujícím okruhem zájmu je vztah k řeckým tradicím a způsobu jejich zachovávání.

Problematice svátečnosti Řeků, kteří přijali české země a Českou republiku za svůj nový domov, byla věnována malá pozornost. K doposud napsaným pracím, které se zabývají přímo problematikou svátečnosti řecké menšiny, patří například diplomová práce Antuly Botu: *Etnografické studium Řeků v ČSSR (1977)*. Z novějších textů, vypracovaných na toto téma,

nutno jmenovat bakalářskou práci Kateřiny Pražákové: *Tradice a svátky řecké komunity v Krnově* (2009). Dovolím si však tvrdit, že tato práce jednou z mála prací, která se věnuje takto úzce vyhraněné problematice festivů řecké diaspory na našem území, i když z pohledu jedné lokality. Proto považuji za důležité se tomuto tématu věnovat a přispět k rozšíření takto formulovaného výzkumu. Záměrně se orientuji opět na jedinou lokalitu a její řecké obyvatele.

2. Teoretická část

Ve své práci čerpám z odborné literatury a výzkumů zabývajících se řeckou menšinou v České republice. Moje vlastní poznatky o postojích „českých Řeků“ ke svátečnosti prožívané v České republice, se opírají o rozhovory uskutečněné s informátory, kteří žijí v hlavním městě Praze.

Svou práci rozdělují do jednotlivých částí podle témat. *Teoretická část* je rozčleněna do 7 kapitol. První kapitola se zabývá představením a vymezením důležitých pojmů, které se objevují napříč celou prací. Druhá kapitola se zabývá problematikou integrace. V dalších třech kapitolách představuji kontext migrace Řeků do České republiky, otázky jejich identity a nastiňuji česko-řecké vztahy v průběhu historie. Další dvě kapitoly jsou výčtem organizací sdružujících řeckou komunitu a řeckých svátků a tradic. *Metodologická část* seznamuje s metodikou realizovaného výzkumu. Klíčovou částí mé práce je prezentace provedeného výzkumu a analýza získaných dat.

2.1 Vymezení pojmů

Na začátek považuji za důležité vysvětlit některé pojmy a termíny, jež jsou pro mou práci relevantní. Bude se jednat zvláště o pojmy jako je diaspora, komunita, menšina, svátek, tradice, integrace apod.

Termín **diaspora** označuje „*společenství lidí stejných kulturních východisek, kteří se vystěhovali ze své společnosti a usídlili se mimo zemi svého původu, přesto si v cílové zemi zachovali vědomí o svém původu a neztratili kontakt s kulturou země a společnosti, ze které vyšli*“ (Reifer, 2006, s. 142).

Řekům je pojem diaspora známý již od dávných dob, neboť jsou vedle Židů a Arménů považováni za národ tzv. klasické diaspory. O tom ostatně svědčí také přítomnost přibližně šesti milionů Řeků rozestých po 182 zemích, tedy mimo hranice Řecka a Kypru, dvou řeckých národních států. Za první písemnou zmínku pojmu diaspora je považována ta z Thúkydidových Dějin peloponéské války, která popisuje odsunutí a exil obyvatel ostrova Aigina, který na ně uvalili Athéňané. V současné době se pojem diaspora používá zejména v souvislosti s kolektivním rozptýlením určité národní či náboženské skupiny, které je způsobenou povětšinou nějakou katastrofou, jež je zpravidla politického charakteru. Je však nutné, aby si tato skupina nadále zachovala nejdůležitější rysy své identity (Tsivos, 2011).

Komunita, taktéž společenství či pospolitost, je sociální útvar charakterizovaný zvláštním typem vnitřních sociálních vazeb mezi jeho členy a dále také specifickým postavením navenek, v rámci širšího sociálního prostředí (Keller, 2017).

Pojem **kultura** je vystihován četnou řadou definic, neboť se uplatňuje v mnoha vědních disciplínách. Pojetí kultury lze rozlišit do dvou následujících skupin:

1. Širší pojetí. Dle této koncepce je pod pojem kultura zahrnováno všechno, co vytváří lidská civilizace. Jedná se tedy jak o materiální výsledky lidského konání (tzv. artefakty), jimiž mohou být například obydlí, oděvy, nástroje, plodiny, dopravní a telekomunikační systémy apod., ale také se jedná o výtvoř duchovní, kterými jsou např. umění, morálka, zvyky, náboženství, politika, vzdělávání apod.
2. Užší pojetí. Tento koncept je uplatňován v kulturní antropologii a také v interkulturní psychologii, přičemž je dle něj pojem kultura vázán spíše k projevům lidského chování. V určitém společenství se tedy kulturou míní hlavně jeho zvyklosti, symboly, jazykové rituály, způsoby komunikace, systémy hodnot, předávání zkušeností a dochovaná tabu (Průcha, 2004).

Zároveň bych ráda uvedla jinou definici kultury, kterou uvádí americký antropolog R. F. Murphy (1998, s. 32): „*Kultura je celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím.*“

Pojmem **migrace** chápeme změnu trvalého pobytu a z tohoto hlediska migraci dělíme na vnitřní a mezinárodní. Vnitřní migraci definujeme jako změnu trvalého pobytu za hranice jedné určité administrativní jednotky, např. obce, a mezinárodní migraci vymezujeme jako změnu obvyklého pobytu za hranice jednoho státu. *Mezinárodní migrace má důležité*

politické, ekonomické, sociální, demografické, psychologické a kulturní dopady jak na emigrační, tak i na tranzitní a zejména imigrační země (Demografie, © 2004-2014). Světovou mezinárodní migraci ovlivňují specifické vlivy, které jsou označovány jako "push" a "pull" faktory, na jejichž základě dělíme mezinárodní migraci do dvou hlavních kategorií – migraci politickou a migraci ekonomickou. Mezi tzv. "push" faktory zahrnujeme např. ekonomickou nestabilitu, rychlý demografický růst, válečné, náboženské či národnostní střety nebo změnu životních standardů, opakem jsou tzv. "pull" faktory, které migranty přitahují zejména do západních zemí, a jsou to např. ekonomická prosperita, politická stabilita, vysoká kvalita života či svoboda a možnost seberealizace (tamtéž).

Politický migrant, též uprchlík, je osoba, jež prchá před ozbrojeným konfliktem či pronásledováním. Situace této osoby je natolik nebezpečná, že překračuje národní hranice své země a hledá bezpečí v zemích okolních. Ochrana uprchlíků v hostitelských státech zahrnuje zejména: jistotu pobytu mimo zemi nebezpečí, před kterým utekli, přístup k azylovému zařízení, dále opatření, jež zajišťují, že jsou jejich základní lidská práva respektována a také hledání dlouhodobého řešení problému (Zemánek, 2015).

Ekonomického migranta definujeme jako osobu, jež do země vstupuje jako pracovní síla, a to buď na pozvání vlády, nebo budoucího zaměstnavatele. Taktéž to může být osoba, jež do země vstoupila svobodně a nezávisle za účelem nalezení pracovního místa (Demografie, © 2004-2014).

Pojem **etnická menšina** v běžné řeči označuje menšinovou skupinu, jež se kulturně odlišuje od majoritní společnosti. Etnicita se týká vztahů a vazeb mezi skupinami, jejichž členové považují členy ostatních skupin za kulturně odlišné. Významná a důležitá je i tam, kde si jsou skupiny kulturně blízké a často přicházejí do vzájemného kontaktu. Podle Bartha skutečnost, že jsou dvě skupiny kulturně odlišné, však ještě netvoří etnicitu – musí se zde vyskytovat alespoň minimální kontakt mezi členy obou skupin, tedy že kromě svého odlišení musí mít příslušníci obou etnických skupin rovněž něco společného, jakýsi základ pro vzájemnou interakci. Etnicita se objevuje tehdy, kdy v procesu interakce narůstá význam kulturních odlišností (Barth, 1969) a kdy si členové obou společností tyto odlišnosti uvědomují a na jejich základě se identifikují jako skupina či společenství. Za znaky kulturní odlišnosti lze označit různá kritéria, např. fenotyp, jazyk, náboženství či oděv (Eriksen, 2008). Barth (1969) ve svém modelu etnicity zdůrazňuje společenský proces, kdy je nutné etnicitu chápat jako aspekt vztahu, nikoli jako vlastnost jedince či skupiny. Existence etnické

skupiny tudíž musí být potvrzena společensky a ideologicky tím, že jak její příslušníci, tak lidé mimo ni uznají a přijmou její kulturní odlišnost. Pokud má být etnická identita zachována, musí být zakotvena alespoň v některých společenských situacích, jimiž příslušník prochází (Eriksen, 2008).

Národnostní menšina. V České republice je tento pojem vymezen právní normou, konkrétně zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin, § 2., odst. 1 (Průcha, 2004). Dle tohoto zákona je národnostní menšina společenství občanů ČR žijících na území republiky, kteří se od ostatních občanů odlišují zejména společným etickým původem, kulturou, tradicemi a jazykem a kteří projevují vůli být za národnostní menšinu považováni, neboť vynakládají úsilí o zachování a další rozvoj vlastní svébytnosti, kultury a jazyka. Dále se snaží o ochranu zájmů svého společenství. V České republice získalo k roku 2017 statut národnostní menšiny 14 etnických skupin: běloruská, bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, romská, rusínská, ruská, řecká, slovenská, srbská, ukrajinská, vietnamská (Vláda ČR © 2009-2018).

Pojem **festivita** budu ve své práci chápat jako souhrnný název pro další blízké pojmy, jako jsou svátek, slavnost, rituál či společenská událost, neboť se tyto pojmy vzájemně prolínají a úzce spolu souvisí. **Svátek** je chápán jako společensky významný den a je to protiklad dne všedního či pracovního. Společným rysem nejrůznějších kultur je rozčlenění plynoucího času mezi dny sváteční a dny všední. Prvotní funkcí svátku je funkce symbolická. Podle Durkheima je protiklad svátečnosti a každodennosti založen na obecnější opozici mezi posvátným a profánním (Maříková, Petrušek, Vodáková, 1996). Svátečnost má svůj určený čas v kalendáři, tedy čas v roce jedinečný. Národnostní menšiny a etnické skupiny v ČR svou svátečnost řídí jak podle celosvětového občanského kalendáře, tak podle svých národních kalendářů, vybudovaných na vlastních tradicích. Z této pozice je svátečnost vázána na řád přírodního cyklu a liturgického roku. Je spojena s rozlišováním všedního a svátečního dne. Naplněna je řadou aktů, provázených výrazovými prostředky přímé komunikace, jimiž jsou slova, zpěv, signály, gesta, tance či masky (Frolcová, 2005).

Tradice, její vymýšlení a vyjednávání. V době, kdy začalo vznikat kolektivní národní vědomí, vzniká rovněž konstruování a vymýšlení do té doby neznámého fenoménu, jímž je tradice. Tradice tedy může vzniknout i nyní, a přitom být chápána jako jev, jenž už dávno existuje. Považujeme ji za důležitou součást představ o skupině (či národu apod.), které ji zakotvují v dávné minulosti. Tradice jsou vymýšleny ze tří hlavních důvodů: za prvé ustavují

a legitimizují status nové autority, za druhé navazují sociální soudržnost a příslušenství ke společnosti skutečné či uměle vytvořené, a za třetí socializují příslušníka společnosti a vštěpují mu její názory, systémy hodnot a vztah k prostředí (Hobsbawm, 1983). Tradice vznikají dle dvou mechanismů, a sice *jsou vymyšleny za pomoci artefaktů rituálního symbolismu a morální nauky, jenž obě poskytuje náboženství, popřípadě folklor* nebo jsou *naroubovány na staré zvyky* (tamtéž, s. 6). Jako příklad takového roubování můžeme uvést lidové písně, jimž bylo podle názoru M. Svobody v 2. pol. 19. století zamezeno v jejich vývoji sběrem a archivací, kdy jejich původní skutečnou lidovost nahradily nové způsoby vyjádření (Svoboda, 2005). Podle Hobsbawma je *vymyšlení tradic procesem formalizace a ritualizace, charakterizovaný vztahem k minulosti a udržovaný nuceným opakováním* (Hobsbawm, 1983, s. 4).

Z tohoto úhlu pohledu je tedy tradice sada praktik, jenž se odvolává na otevřená a mlčky akceptovaná pravidla a rituály, jež vyžadují vštípení hodnot a norem neustálým opakováním, přičemž toto opakování navozuje iluzi kontinuity s minulostí (Svoboda, 2005). Jinými slovy je etnologovi nabízen pouze nejnovější stav tradice či přinejmenším výsledek „vyjednávání“ o poměru sil (Amselle, 1997).

2.2 Integrace

2.2.1 Strategie adaptace imigrantů

Strategie klasifikují podle schématu, jež vypracoval J. W. Berry (1980, 1997). Toto schéma zahrnuje čtyři strategie adaptace: integraci, asimilaci, separaci a marginalizaci.

Integrace je způsob, při kterém imigranti uznají poznání a přijetí kultury hostitelské země za důležité, ale zároveň si chtějí zachovat a udržet i svou vlastní kulturu. Vzniká tedy integrovaný imigrant, jenž má dvojí kulturní identitu – původní a nově získanou.

Asimilace je takový způsob, kdy se imigranti snaží o co největší splynutí s členy hostitelské společnosti a svou původní kulturu považují za málo důležitou pro svůj život v novém prostředí. Předpokládají se časté kontakty mezi členy hostitelské země a přistěhovalci, osvojování jazyka hostitelské země a poznávání jejich zvyklostí, hodnot apod.

Separace se vlastně nepovažuje za adaptaci, neboť v tomto případě přistěhovalci nepovažují kontakt s dominantní kulturou a jejími příslušníky za důležitý a zůstávají ve značné izolaci, důležitost spočívá pouze v jejich vlastní původní kultuře.

Poslední strategií adaptace je **marginalizace**, kdy imigranti nemají potřebu být v kontaktu s dominantní kulturou a ani si neuchovávají svou kulturu původní. Vlastní identitu nemají opřenou ani o kulturu svých rodičů, ani o kulturu hostitelské společnosti a sami se identifikují jen se subkulturou své vlastní skupiny (Průcha, 2004).

Tyto čtyři základní typy soužití definuje Berry (1992) na základě kombinace možných alternativ v rámci akulturační strategie:

- A. Zda imigrant udržuje vztahy s ostatními etnickými skupinami či nikoli,
- B. zda si současně zachovává svou kulturní identitu či nikoli.
 - integrace (A – ano, B – ano),
 - asimilace (A – ano, B – ne),
 - separace (A – ne, B – ano),
 - marginalizace (A – ne, B – ne)

2.2.2 Sociální integrace přistěhovalců

Začleňování přistěhovalců do společnosti nepředstavuje ucelený proces, nýbrž na sebe působí několik jednotlivých mechanismů z různých oblastí sociálního života. Tyto procesy rozděluje Esser do 4 skupin, jež znázorňují typologii dimenzí sociální integrace vypracovanou Bosswickem a Heckmannem (2006, podle Rákoczyová, Trbola, 2009):

1) strukturální, 2) kulturní, 3) interaktivní, 4) identifikační.

Mechanismy a procesy, které působí v rámci jednotlivých dimenzí sociální integrace, jsou navzájem provázané a častokrát se vzájemně podmiňují.

Strukturální dimenze. V rámci strukturální integrace je pozornost odborníků, ale i aktérů integračního procesu, zaměřena především na začlenění v oblasti ekonomické, a to zejména na trhu práce. Ten v současnosti představuje jeden z nejdůležitějších integrujících společenských mechanismů. Předpokladem pozitivního působení pracovního uplatnění na začlenění do společnosti je dosažení určité kvality práce, a to například v oblasti mzdové výše, pracovních podmínek a možnosti rozvoje sociálních vazeb s majoritní populací. Existují však procesy, které indikují problémy spojené se sociální integrací prostřednictvím

participace na trhu práce. Jde například o vyčleňování zahraničních pracovníků do marginálních pracovních pozic (vyznačují se nízkou kvalitou a vysokou mírou stigmatizace ze strany hostitelské populace).

Ve společnostech, které jsou založeny na vědomostech, je pro plnou sociální integraci taktéž velmi významný přístup přistěhovalců ke vzdělávání, což zahrnuje vzdělávání přistěhovalců v přímé návaznosti na potřeby integračního procesu, čímž jsou myšleny například jazykové kurzy nebo tzv. orientační či integrační kurzy. Dále je důležitý rovný přístup v dalších sférách vzdělávání a pracovního výcviku (Rákoczyová, Trbola, 2009). Oblast školství a vzdělávání *hraje klíčovou roli rovněž při vytváření občanské identity a loajality k národnímu státu* (Baršová, Barša, cit. podle Rákoczyová, Trbola, 2009, s. 28) a zároveň představuje důležitý zdroj pro tvorbu sociálních sítí. Tudiž děti přistěhovalců (tzv. druhá generace) mohou nabývat potřebné kompetence jak prostřednictvím služeb vzdělávacích a výchovných, tak díky dlouhodobému kontaktu s dětmi majoritního původu a neformálnímu učení.

Další podstatnou složkou, která ovlivňuje sociální integraci jedince, je jeho pobytový a občanský status. Pobytový status (krátkodobý, dlouhodobý, trvalý pobyt) cizincům mění jejich rozsah práv a povinností a občanský status navíc zásadně ovlivňuje pocit sounáležitosti a členství v určité skupině. Občanství tedy není pouhým právním a politickým atributem, ale zásadním způsobem mění status jedince a jeho pocit sounáležitosti.

Kulturní dimenze. V kulturní oblasti dochází k integraci prostřednictvím procesů, jež jsou dle Essera (podle Rákoczyová, Trbola, 2009) označeny jako akulturace. Ta má charakter kognitivní socializace a zahrnuje hlavně nabývání znalostí a dalších kompetencí, které dovolují porozumět typickým situacím ve společnosti (tzv. kódování), a volbu jednání v souladu se společenskými normami a běžnou sociální interakcí (Rákoczyová, Trbola, 2009). Jedná se tedy o poznání a přizpůsobení se místním hodnotám, normám a vzorcům chování (Martikainen podle Rákoczyová, Trbola, 2009). Jednou z nejvýznamnějších oblastí kulturní integrace je rozvoj jazykové kompetence neboli osvojení jazyka hostitelské země. Znalost jazyka majoritní společnosti je jedním z předpokladů pro rozvoj sociálních kompetencí a zároveň pro integraci ve sféře vztahů a kontaktů s majoritní populací.

Martikainen (podle Rákoczyová, Trbola, 2009) však upozorňuje, že se nejedná jen o přizpůsobení ze strany přistěhovalců, ale také o reakce majoritní společnosti na kulturní odlišnosti. Kulturní integrací není chápáno potlačení původních kulturních identit, je tomu

přesně naopak, neboť biculturní kompetence považujeme za oboustranně přínosné – pro jednotlivce i pro hostitelskou společnost (Bosswick, Heckman, 2006). Do značné míry tedy ovlivňuje úspěšnost kulturní integrace hostitelská společnost a její charakteristiky, jako je například schopnost akceptování a přijímání nových kulturních prvků. Také se významně projevují institucionální podmínky pro kulturní integraci, jako je zajištění a dostupnost jazykového vzdělávání a přiznání práva na sdružování v rámci kulturních, etnických či náboženských organizací.

Interaktivní dimenze. Na úrovni mikro-sociální se integrace přistěhovalců projevuje především v sociálních kontaktech s příslušníky hostitelské společnosti, zejména v jejich charakteru, kvalitě a frekvenci. Vztahy s domácí, majoritní populací mohou mít tzv. primární charakter, což jsou vztahy velmi blízké, neformální a intimní. Typickým příkladem pro tento typ vztahů je smíšené manželství. Důležité je však také navazování kontaktů ne tak blízkých, a to buď na úrovni neformální (s přáteli, sousedy, známými apod.), tak na úrovni formalizované či institucionalizované (např. účast v dobrovolných zájmových organizacích, církvích apod.) (Rákoczyová, Trbola, 2009). Rozvoj sociálních vztahů a kontaktů v hostitelské zemi se považuje za klíčový faktor budování sociálního kapitálu (de Palo, Faini, Venturini podle Rákoczyová, Trbola, 2009). Jeho velikost určuje nejen množství kontaktů, ale také velikost kapitálu ekonomického, kulturního a symbolického jednotlivých členů této sociální sítě a také další činitelé, jako jsou normy a hodnoty.

Aldrige et al. (podle Rákoczyová, Trbola, 2009) vymezují tři typy sociálního kapitálu, který přistěhovalci budují v hostitelské společnosti. Prvním je vnítrskupinový („bonding“), který se vytváří prostřednictvím silných pout uvnitř skupin, především v rámci etnických skupin a rodin. Druhým typem je přemost'ující („bridging“), který vychází z méně silných vztahů, které ale přesahují hranice jedné etnické či příbuzenské skupiny. Třetím, posledním typem sociálního kapitálu je spojovací („linking“), který představují kontakty mezi osobami na různých pozicích v sociální a mocenské struktuře společnosti, jsou to např. kontakty na vlivné osoby (Rákoczyová, Trbola, 2009).

Identifikační dimenze. Tato dimenze sociální integrace zahrnuje takové procesy, jež jsou spojeny se subjektivním vnímáním přínáležítosti k hostitelské společnosti a s re-definicí hranice mezi ‚my‘ a ‚oni‘ (tamtéž, s. 33). Dle Essera (podle Rákoczyová, Trbola, 2009) je v tomto kontextu identifikace postoj, kdy jedinec vnímá sebe a společenský útvar jako jednotku. Tato identifikace pak mezi nimi vyjadřuje myšlenkový a emocionální vztah; jako

příklad můžeme uvést národní hrdost či vyhraňování se vůči určité skupině či ostatním členům společnosti ve smyslu ‚my‘. Identifikační integrace je spjata s identitou přistěhovalce a její proměnou na základě emigrace a začleňování v hostitelské zemi, neboť identita jednotlivce není určena příslušností k jedné skupině, ale naopak je výslednicí souběžné příslušnosti k vícero sociálním skupinám (Sen podle Rákoczyová, Trbola, 2009). Součástí identity může být jak příslušnost ke společnosti v zemi původu, tak i ke společnosti hostitelské (Rákoczyová, Trbola, 2009).

2.3 Stručný kontext migrace Řeků do České republiky

Řekové žijící na území České republiky patří mezi méně početné a nově vzniklé národnostní menšiny. Hlavní a taktéž jedinou příčinou emigrace několika tisíců Řeků ze své domoviny do cizích zemí byla občanská válka, která v Řecku probíhala v letech 1946-1949 (Otčenášek, 1998). Přibližně sto tisíc Řeků odešlo v srpnu 1949 po porážce Řecké demokratické armády (*Dimokratikos Stratos tis Elladas*, tzv. DSE) do pohoří Grammos. Šlo o masový organizovaný odchod nejen komunistických partyzánů a členů jejich rodin či sympatizantů KS Řecka (*Kommunistiko Komma Elladas* - tzv. KKE), ale taktéž o obyvatele nejrozličnějších oblastí severozápadního Řecka, jež byly dočasně pod kontrolou partyzánů. Dále se jednalo o zajatce partyzánů z řad vládních, tzv. "monarchofašistických vojsk". Tito emigranti nejdříve našli své útočiště ve státech sousedících s Řeckem, jimiž byly Albánie, Jugoslávie a Bulharsko. Vedení KKE později se souhlasem Moskvy rozhodlo evakuovat všechny emigranty z Albánie (Tsivos, 2011). Konečným cílem utečenců se staly hlavně Polsko, Československo, Maďarsko, Rumunsko, SSSR a Bulharsko. V Československu se celkový počet řeckých emigrantů odhadoval až na 14 000 osob (Otčenášek, 1998).

První transfer řeckého obyvatelstva se týkal dětí do 15 let, z nichž mnohé byly sirotky či ztratily jednoho z rodičů. Z jugoslávského Bulkesu byly převezeny přes Maďarsko do dřívějšího Parkánu (nyní Štúrovo) na jižním Slovensku a odtud pokračovaly až do Mikulova, kde bylo Československým červeným křížem zřízeno přijímací středisko. Na cestě je doprovázeli zástupci Komunistické strany Řecka a ošetřovatelky Červeného kříže. Poté následoval další transport, a to do Všebořic u Ústí nad Labem, odkud byly děti posléze rozvezeny do 21 různých táborů po celém Československu (např. Lešná, Nové Hrady, Kochanovce aj.). Postupně do ČSR přijelo přibližně 3 500 dětí.

V roce 1949 začala přijíždět druhá vlna emigrantů, tentokrát z řad dospělých. Jejich cesta směřovala buď z Bulkesu, Albánie a Bulharska či přímo z Řecka, kdy se do hostitelských zemí dostávali přes Jugoslávii. Rovněž tato vlna běženců procházela přijímacím střediskem v Mikulově a poté byli rozmisťováni po celé ČSR. Protože však byla koordinace a organizace přepravy zajišťována příliš narychlo, často se stávalo, že evidence uprchlíků selhala a nejbližší příbuzní skončili ve zcela jiných městech či státech. Pozdější slučování rodinných příslušníků bylo velmi pomalé, náročné a komplikované, spojovaly se jen nukleární rodiny, tedy rodiče s dětmi. Řečtí emigranti si nevybírali stát, ve kterém se usídlí, neboť k tomu neměli možnost ani prostor. Veškeré rozhodování v této záležitosti bylo zajištěno především politickým vedením přijímacích států v kooperaci s moskevským komunistickým centrem. Migrace Řeků do Československa bývá tedy označována za nedobrovolnou a politicky a vojensky podmíněnou (Otčenášek, 2002). Pobyt řeckých emigrantů v zemích exilu byl považován pouze za dočasný, proto byli Řekové usídlováni do odlehlých, vyprázdněných vesnic (na Krnovsku, Jesenicku, Žambersku) a měli zákaz stěhovat se. Na podzim roku 1950 však exilové a státní orgány přestaly praktikovat politiku izolace řeckých migrantů, neboť se ukázalo, že zde budou muset z mezinárodně politických důvodů zůstat. Posléze převzaly péči a kontrolu nad emigranty od řeckých orgánů československé státní orgány a začal proces integrace imigrantů do majoritní společnosti (Sloboda, 2002).

V následujících letech probíhalo několik vln reemigrace. První jedinci se do Řecka vraceli již někdy kolem poloviny 50. let, ale větší počet řeckých uprchlíků odcházel do své rodné vlasti až v letech šedesátých. V roce 1967 však možnost reemigrace takřka znemožnil vojenský převrat a lidé, kteří se z Československa vraceli zpět do rodné země, byli pro svůj levicový původ a postoje tehdejším režimem diskriminováni. Druhá a intenzivnější vlna reemigrace proběhla v 70. letech a obzvláště potom v roce 1981, kdy ve volbách zvítězilo Panhelénské socialistické hnutí (PASOK). Tehdy byl přijat zákon, který rušil veškerá omezení pro návrat Řeků do rodné vlasti a také jim poskytoval různé sociální výhody. Největší množství Řeků tak odcházelo z počátku let osmdesátých, kdy celkově odešlo zhruba 2 500 lidí. Třetí vlna reemigrace probíhala po pádu komunistického režimu v ČSR roku 1989. Ta se týkala zejména nejmladší generace, neboť možnost vystěhování do prosluněného Řecka považovali mladí jedinci za velmi atraktivní. Vyskytovaly se však i případy, kdy po vystěhování se do Řecka došlo k následnému návratu zpět do České republiky, a to zejména z důvodů neznalosti a cizosti řecké země a jejího prostředí. Svou roli

sehrála také slabá znalost jazyka a uvědomění si blízkosti českých reálií a známých. K těmto jevům docházela především u mladší generace, která celý svůj život prožila pouze v České republice (Otčenášek, 2002).

2.3.1 Etnicko-jazykové složení emigrace

Skupina řeckých přistěhovalců je vnitřně diferencována dle místa původu a lze ji rozdělit do několika subetnických, resp. etnografických skupin. Následující rozdělení etnických Řeků pocházejících z regionů ležících mimo území Řecka uvedu podle Otčenáška (1998):

Lazi, někdy též **Kavkazi**. Pocházejí ze široké oblasti Karsu (Turecko), východní Anatolie a z Gruzie.

- a) **Pondi** (Ponthi). Název nesou podle řeckého názvu *ponthos* neboli moře. Již od 8. století př. n. l. osídlovali města na pobřeží Černého moře.
- b) **Konstatinopolité**. Řekové pocházející z nejbližšího okolí Istanbulu.
- c) **Turkofoni**, též **Karamanides**. Tuto skupinu tvoří Řekové z celého území Turecka, kteří mluví turecky.
- d) **Maloasijští Řekové**. Ti patří k pravděpodobně nejpočetnější skupině reemigrantů. Pocházejí ze Smyrny (turecky Izmir) a širokého okolí.

Podobným způsobem, tedy na etnografické skupiny, lze rozdělit Řeky, kteří se narodili v Řecku v průběhu řecké občanské války. Jedná se o skupiny:

- a) **Thessalové**. Obyvatelé řecké provincie Thessálie.
- b) **Epeirové**. Obyvatelé řeckého kraje Epeiru.
- c) **Thrákioři**. Obyvatelé dnešní řecké provincie Thrákie. Název vznikl ze jména kmene Thráků, kteří zde žili již před našim letopočtem.
- d) **Makedonci**. Obyvatelé provincie Makedonie.

Svébytnou skupinu řeckých uprchlíků, které na přelomu 40. a 50. let přijala Československá republika, představovali **Makedonci**, obyvatelé řecké provincie Makedonie. Makedonská skupina tvořila významnou část migrantů. Byli to slovanští obyvatelé severního Řecka, kteří jsou považováni, a také se považují, za součást národa makedonského. V rámci řeckých statistik je toto obyvatelstvo vedeno pod názvem

„Slavofonní“, mezi něž jsou také započítáváni Bulhaři, kterých je ovšem v Řecku méně než Makedonců.

Další národnostní skupinou, která se podílela na řecké imigraci do Československa na rozhraní 40. a 50. let minulého století, byli **Aromuni** (taktéž Vlachi, Vlaši, Vlasi, Kucovlachi, Kucovlaši, Kucovlasi), ovšem tato skupina nebyla početná. Dnes se tito Aromuni již ztotožňují s Řeky a chápou svou odlišnost spíše jako rozdíl etnografických skupin.

2.3.2 Rozdělení generačních skupin řecké etnické menšiny v ČSR¹

Prvá generace migrantů

- 1) **Generace, která do ČR přijela v dospělém věku.** Lidé, kteří se narodili ještě v Řecku, Turecku, Gruzii apod. v období před druhou světovou válkou. Tato skupina velmi toužila po návratu do rodné vlasti a i v novém prostředí hostitelské země její příslušníci žili podle svých tradičních zvyků. Nikdy se nenaučili příliš dobře česky, protože měli slabou motivaci. V průběhu času se prohlubovala jejich idealizace Řecka jako „země zaslíbené“ a jediného „pravého“ domova. Po celou dobu života na území ČSR toužili po návratu domů do rodné země.
- 2) **Generace, která přijela v dětském věku.** Jedinci, kteří do ČSR přijeli jako malé děti. Byli narozeni během druhé světové války či těsně po ní. Rodným jazykem jedinců této skupiny byla řečtina, případně makedonština či aromunština, kterou až dodnes dobře ovládají. Naučili se česky. Téma návratu bylo v jejich životech velmi časté a nadále se lpělo na původních tradicích, ale díky neustálému kontaktu s českým prostředím je postupně opouštěly některé doma naučené zvyky. Manželství v této skupině bývají smíšená. Zachování tradice patrilineární rodiny je zde patrné u sňatků Řeků s Češkami, kdy je sice manželka českého původu považována za cizí prvek, ale zpravidla bývá přijata, neboť je předpokládáno její, byť jen částečné, přizpůsobení. V případě sňatku Řekyně a Čecha byla dcera považována za „ztracenou“, a to jak pro řeckou menšinu, tak i pro eventuální návrat do Řecka.

¹ V následujícím rozdělení se v bodech 1-4 opírám o závěry Očenáška (2002), bod 5 formuluji na základě svého výzkumu.

Druhá a další generace řeckých migrantů

- 3) **Generace narozená v 50. a 60. letech.** Tuto skupinu zastupují potomci střední či starší generace, kteří se narodili již v Československu v 50. a 60. letech 20. století. Řecko znají většinou pouze z vyprávění a pro velkou část z nich představuje ‚zemi zaslíbenou‘. Jazyk je jedním z důležitých faktorů při sebeidentifikaci zdejší národnostní menšiny, přičemž řečtina zůstává pro většinu členů této skupiny jejich rodným jazykem. Čeština je pro ně jakýmsi druhým rodným jazykem. Tradice a tradiční zvyky rodiny zanikají a začínají je nahrazovat vzory české. Smíšená manželství jsou velmi běžná. Po pádu vojenského režimu v Řecku roku 1974 se objevila možnost návratu do vlasti a skutečně se s reemigrací počítalo, což způsobilo, že se začalo o něco více dbát na národnost partnera při případném sňatku, neboť ne všichni partneři neřecké národnosti by souhlasili s návratem do rodné země jejich druhá.
- 4) **Generace narozená v Československu v letech 1970-1990.** Tuto skupinu tvoří jedinci narození v období 70. až 90. let minulého století.² Do roku 1989, kdy existovala omezení na cestování do Řecka, znali řeckou zemi zejména z vyprávění prarodičů nebo z návštěv příbuzných, kteří tam reemigrovali. Radikálně klesá znalost řeckého jazyka a to i v rodinách čistě řeckých, děti umí řecky jednoduše komunikovat, rozumějí, ale znalost písma většinou nemají. Potomci vycházející ze smíšeného manželství často řecky neumí vůbec, ale naopak tato generace velmi dobře ovládá češtinu, neboť prošla systémem českého školství.
- 5) **Generace narozená po roce 1990.** Tato skupina se hlásí k řecké identitě, tu však již nebuduje na vědomí příslušnosti ke skupině řeckých migrantů z přelomu 40. a 50. let, nýbrž na vědomí řeckých rodinných východisek a obdivu k řecké kultuře a Řecku jako zemi předků.

2.4 Otázky národní identity Řeků v České republice

² Očenášek tuto generaci označuje jako „nejmladší“ a vymezuje ji léty 1970 až současností (tzn. rokem 2002, dobou vzniku jeho stati).

Snaha udržet národnostní identitu Řeků, kteří žijí v Čechách, vychází zejména z historického kontextu, jenž významně ovlivnil jak toto rozhodnutí, tak i snahy a praktický způsob realizace tohoto cíle.

Vývoj řecké komunity v České republice lze na základě kritéria národní identity rozdělit do pěti etap. *Prvá* začíná příjezdem řeckých dětí do ČSR v době a po skončení občanské války a trvá až do rozpuštění posledního dětského domova; zahrnuje tedy období let 1948/1949 – 1962. *Druhou* etapou je období jejich života v republice, kdy zde žili jako političtí exulanti v letech 1962 - 1975. Poté následuje *etapa třetí*, období amnestie po pádu řecké diktatury a repatriace do Řecka, a tj. v letech 1975 – 1990. *Čtvrté období* je obdobím vstupu České republiky do EU (do roku 2004) a aktuální současnost; pro české Řeky znamená získání statutu národnostní menšiny, integraci do české společnosti a začlenění do společenství řeckých diaspor žijících v zahraničí.

První etapa: 1948/1949 – 1962

V tomto období se vyznačuje snaha o co nejintenzivnější řecké vzdělávání a výchovu dětí a zároveň jde o období ‚českého‘ vzdělávání dospělých. Řecké děti žily ve velmi úzce vyhraněném helenocentrickém prostředí, a to jak v dětských domovech, tak v rodinách. České úřady (Červený kříž, KSC) měly za cíl to, aby řecké děti nadále zůstaly Řeky. Politici se snažili o to, aby si děti upevnily řecké hodnoty, naučily se historii, poznávaly své zvyky, udržovaly národní tradice, zvyklosti a především aby dobře znaly svůj mateřský jazyk. Předpokládalo se totiž, že se děti s rodinami vrátí zpět do Řecka, proto bylo potřeba zajistit zachování jejich identity, aby následně nedošlo k odcizení.

Řekové byli v tomto období obklopeni mnoha symboly Řecka a helenismu. Hlavními charakteristikami byl velmi intenzivní patriotismus, stesk a touha po návratu do rodné země, ale rovněž také pevné přesvědčení v návrat či absolutní oddanost Komunistické straně Řecka a jejím symbolům a hodnotám.

Tento koncept výchovy řeckých migrantů pomohl dětem i dospělým nadále zůstat Řeky, řecky hovořit a cítit sounáležitost mezi sebou v rámci řecké komunity. Existovaly různé řecké kluby, organizovaly se oslavy řeckých svátků a výročí či se pořádaly sbírky apod.

Druhá etapa: 1962 – 1975

Toto období charakterizuje hlavně zrušení a rozpuštění řeckých dětských domovů a následný pád diktatury v Řecku. Po tom, co řecké děti dospěly a opustily dětské domovy, vznikl problém, jak dále pěstovat a udržovat řeckou identitu další příchozí generace. Nebylo již povinné navštěvovat kurzy řečtiny a děti chodily do českých škol podle místa bydliště v Československu. Zároveň nastalo období druhého štěpení KSŘ v Československu, což velmi negativně působilo na náladu a celkové myšlení řeckých emigrantů, ale také na celkovou možnost udržet řeckou identitu u dětí druhé generace. Ty se cítily mnohem lépe v československém prostředí a Řecko se pro ně začalo stávat něčím velmi vzdáleným. Přestože se zde prosazuje snaha tvořit rodiny s Řeky a Řekyněmi, vznikají i smíšená manželství. Tím se do popředí dostává čeština jako komunikační jazyk rodiny, pouze prarodiče zachovávají řeckou tradici a ze všech sil se snaží učit děti řecky.

Třetí etapa: 1975 – 1990

V tomto období vyrůstají děti již třetí generace, ale většina z nich nevyrůstá v grekofonních rodinách, neboť u nich a jejich rodičů velmi pokročila asimilace. Snaha o udržení řecké identity probíhá prostřednictvím všemožných akcí, které jsou organizovány řeckými spolky a organizacemi, jsou to například řecké festivaly, oslavy národních svátků, dále se účastní v tanečních souborech, hudebních skupinách či pěveckých souborech. Všechny děti, které se narodily v Československu, dostávají české občanství. Mnoho Řeků snilo o návratu do vlasti a také se drtivá většina z nich do Řecka opravdu vrátila.

Velký dopad na aktivity řeckých občanů žijících v Československu měly události z jara roku 1989 a následně pád socialismu po událostech listopadu téhož roku. Tyto dvě události vyvolaly v řeckých řadách značný zmatek. Došlo ke zrušení stranické organizace řeckých komunistů, tedy organizace Komunistické strany Řecka v tehdejším Československu. Věrní ideologii však mnozí řečtí exulanti vstoupili do organizací Komunistické strany Československa tak, jak jim doporučovalo rozhodnutí ÚV KSŘ.

Čtvrtá etapa: 1990 – 2004

V tomto období řecké děti i jejich rodiče stále projevovali a dodnes projevují zájem o Řecko a o udržení své řecké identity. Většina z nich Řecko často navštěvuje, rodiče posílají své děti na prázdninové a vzdělávací pobyty. Děti, které řečtinu neovládaly, se ji začaly intenzivně učit. Po vstupu ČR do Evropské unie téměř ztratilo význam, zda má někdo řecké nebo české občanství.

Projevily se však problémy, se kterými se museli Řekové v Čechách vyrovnat po změnách roku 1989. Byly spojeny především s tím, jak bude nadále vypadat a fungovat řecká obec v Čechách a jejich řecká identita. Zůstalo na nich, aby se postarali o vzdělávání řeckých dětí v řečtině. Další problém byl spojen s řeckými obcemi a kluby, které fungovaly jako centra zábavy, knihoven a setkávání. Přestal existovat řecký klub pro Řeky třetího věku, kde se scházeli a hovořili mezi sebou řecky, což bylo velmi důležité, jelikož většina rodin žijících v Československu byla smíšených a jednacím jazykem v rodinné struktuře byla čeština.

V roce 1990 byla založena Jednota řeckých občanů v Československu, která byla později přejmenována na Jednotu řeckých obcí a od roku 1997 nese název Asociace řeckých obcí České republiky. Jejím cílem bylo a je udržení řecké identity prostřednictvím výuky řeckého jazyka, řecké kultury, historie, tradic a dále také prezentace řecké kultury v Čechách.

Pátá etapa: 2004 do současnosti

V dnešní době jsou Řekové v ČR zorganizováni ve 12 obcích, které jsou oficiálně potvrzené českým státem. Jsou to obce v Praze, Brně, dvě v Krnově, Ostravě, Jeseníku, Šumperku, Karvině, Bohumíně, Vrbně a Třinci. Dále existují organizace, jejichž činnost má taktéž souvislost s Řeckem a helenismem, a jsou to nadace Hellenika, Centrum novořeckých studií na Masarykově univerzitě v Brně či Klub přátel Řecka se sídlem v Praze.

*V souladu se zákonem 273/2001 a jeho novelou č. 320/2002 jsou Řekové chápáni jako národnostní menšina v ČR s právem zakládat spolky, používat řecká jména, řecké názvy obcí, náměstí, ulic nebo budov spjatých s řeckou menšinou, s historií a kulturou Řecka (Zissaki-Healey, 2013, s. 166-167). Dále má řecká menšina právo užívat svůj jazyk na úřadech, u soudu, mají právo vydávat tiskoviny v řečtině (př. časopis *Kalimera*) či mohou mít vlastní rádiové a televizní vysílání. Mohou se stát členy řeckých politických stran a také mají právo a možnost zažádat od Českého státu dotace na podporu své národní identity, jazyka, kultury, zvyků a tradic (Zissaki-Healey, 2013).*

2.5 Nástin česko-řeckých vztahů v průběhu historie

a) Česko-řecké vztahy ve středověku

Vzhledem ke vzdálenosti a geografické poloze českého území od středomořských zemí byly nejstarší kontakty s touto oblastí pouze zprostředkované, avšak některé z těchto událostí měly značný význam. K takovým událostem patří zejména cyrilometodějská misie v roce 863. V jejím čele stál Konstantin, později mnišským jménem Cyril, a jeho bratr Metoděj pocházející ze Soluně (řecký název *Thessaloniki*). Vše, co nyní víme o dějinách a především kultuře Velké Moravy, je úzce spojováno s působením této byzantské misie.

b) Od husitství k počátkům českého národního obrození

Z doložených pramenů víme, že husité jevíli zájem o učení východního křesťanství a o jeho církevní obřady. Jan Hus v jednom ze svých traktátů zmiňuje hovor s Řeky o „původu sv. Ducha“, tedy jeden z hlavních dogmatických sporných bodů mezi západní a východní církví.

Rozšiřování znalostí o Řecku a Kypru zajišťovaly též cestopisy. Jednalo se zejména o popisy poutí ke Svatému hrobu v Jeruzalémě či o součásti zpráv politických poselství. Tyto daleké cesty vykonávali především bohatí šlechtici.

V 16. století, kdy probíhaly reformační tendence o návrat k pramenům, *ad fontes*, zaznamenáváme počátek klasických řeckých studií v našich zemích. Výuka klasické řečtiny se od té doby v českém školství, ve větší či menší míře, držela až do poloviny 20. století (Hradečný a kol., 2015).

c) Česko-řecké kontakty v 19. století

V 18. a 19. století vznikaly řecké diaspory zejména v Itálii, Velké Británii, Francii, v zemích habsburské monarchie či v Egyptě, v českých zemích se řecká migrace projevovala jen sporadicky. Přicházeli sem však jednotliví bohatí obchodníci jako ekonomičtí imigranti. V 19. století přišli z dosud osmanské Makedonie výrobci různých balkánských sladkostí, jedním z nich byl například Georg Kocar z Ochridu, který se v roce 1886 usadil v České Lípě a zavedl zde obchod s kandovaným ovocem, limonádou a tureckým medem (Botu, Konečný, 2005).

V tehdejší českém tisku byla pozornost věnována i řeckému povstání, přičemž soudobé noviny čtenáře velmi přesně informovaly o průběhu událostí a s řeckým povstáním otevřeně sympatizovaly. Později se stejně velkými sympatiemi popisovaly i povstání na Krétě.

Od poloviny 19. století začaly novohumanistické ideály vyvolávat to, že se podnikaly vzdělávací cesty do Řecka. Cestovní stipendia byla zpřístupněna nejdříve spisovatelům

v roce 1863, později i profesorům v roce 1892. Řecko tedy v té době navštívili např. spisovatelé Vítězslav Hájek a Jan Neruda, kteří však neměli pro novodobé Řecko přílišného pochopení. Chyběla jim jistá zvědavost, s níž řecké prostředí pozorovali humanisté v 16. století.

Otázce novořecké filologie se jako první začal věnovat profesor Jaroslav Št'astný, který v Řecku strávil čas v letech 1894-1895. Prohluboval tam své znalosti novořečtiny a v plánu měl vypracovat učebnici novořeckého jazyka, slovník či dějiny novořecké literatury, nic z těchto plánů však nakonec neuskutečnil. Podařilo se mu však zřídit lektorát novořečtiny na Vysoké škole obchodní v Praze. V roce 1925 byl vyznamenán prezidentem Řecké republiky řádem Vykupitele za šíření novořecké kultury (Hradečný a kol., 2015).

d) Od vzniku Československa do konce druhé světové války

Po roce 1918 a vzniku Československé republiky se epizodické česko-řecké kontakty zintenzivnily a nabyly pevnější mezinárodní základnu. Oficiální diplomatické styky mezi Československem a Řeckem započaly svou činnost již v roce 1920, kdy byl formálně zřízen řecký zastupitelský úřad v Praze. V Athénách se československé velvyslanectví zřídilo o dva roky později, tedy v roce 1922.

V tomto období došlo mezi oběma zeměmi k uzavření několika bilaterálních dohod, např. *Pakt o přátelství, řízení smírčím, rozhodčím a soudním*, dále *Prozatímní obchodní dohoda (obě v Praze, 8. července 1929)* či *Dodatková dohoda k Prozatímní obchodní dohodě (Athény, 23. června a 2. července 1937)* (tamtéž, s. 667). Hospodářské poměry mezi oběma zeměmi byly až do konce 30. let velmi výrazné. Československo v té době odebíralo zejména řecký tabák, vína, jižní ovoce, jehněčí kůže či železný pyrit a rudu. Odbytem byl převážně československý cukr, porcelán a skleněné zboží, vozidla či textilní a strojírenské výrobky.

Oblast vědecká a kulturní byla rovněž velmi výraznou součástí československo-řeckých vztahů. Do středu zájmu se dostalo studium dějin a kultury Byzance a antická řecká kultura se nadále činila jako velký inspirační zdroj pro řadu našich umělců a vědeckých pracovníků nejrůznějších oborů.

e) Od konce druhé světové války do roku 1989

Přestože měly obě země společnou tradici v boji proti fašismu, mezistátní vztahy mezi Řeckem a Československem se v poválečném vývoji naopak zcela odcizily. Problém

spočíval v protichůdných tendencích vnitropolitického vývoje obou zemí. V Řecku docházelo k mocenskému zatlačování levice extrémní pravicí, v Československu k posilování pozic komunistů. To bylo v té době vystaveno tlaku Sovětského svazu, zatímco v Řecku se čím dál více prosazoval vliv západních mocností, zprvu Velké Británie a posléze Spojených států.

K dalšímu kvalitativnímu zhoršení československo-řeckých vztahů došlo v souvislosti s vítězstvím únorového komunistického převratu roku 1948 a po plném začlenění Československa do sovětského bloku. Ve spojitosti s příchodem více než 12 tisíc občanů do ČSR v letech 1948-1949 se oficiální vztahy ještě více vyhrotily. Řecká vláda obviňovala Československou republiku z toho, že *se spolupodílí na odvádění dětí s cílem jejich odnárodnění a komunistické indoktrinace*, a zároveň že *jde o přípravu řeckých komunistů k dalšímu svržení stávajícího společenského zřízení v Řecku* (tamtéž, s. 671). Vztahy mezi oběma zeměmi tedy klesly z důvodu vzájemné nedůvěry a podezíravosti obou režimů. Úřední styky se udržovaly pouze skrze řecké velvyslanectví v Praze.

Zásadní kvalitativní obrat v československo-řeckých vztazích zapříčinil pád řecké diktatury a uvolnění napětí mezi Západem a Východem. Potvrzovaly to množící se návštěvy oficiálních představitelů obou zemí, a to ministrů zahraničí, parlamentárních delegací apod.

V tomto období byla podstatnou kulturní událostí spolupráce řeckého spisovatele Nikose Kazantzakise s českým hudebním skladatelem Bohuslavem Martinů na libretu opery *Řecké pašije*. Inspiraci z řeckého prostředí nabírali i další umělci z oblasti výtvarné (např. Jan Zrzavý, Jan Bauch, Adolf Born) či hudební (např. Petr Eben, Josef Berg, Iša Krejčí). V řeckém prostředí myšlenku česko-řecké kulturní vzájemnosti výrazně šířil český malíř, grafik a překladatel Karel Čížek (*Karolos Tsizek*). Dále se v řeckých časopisech s literární tematikou objevila řada básní od Jiřího Wolкера, Fráni Šrámka či Jaroslava Seiferta.

f) Česko-řecké vztahy v současnosti

Součástí bilaterálních vztahů se stal velký rozmach vzájemného poznávání a kontaktů, zejména díky nijak neomezovaným cestám československých občanů do Řecka, a to především za účelem rekreace a turistiky. Rozdělení Československa do vývoje vzájemných vztahů českého a řeckého prostředí neznačilo žádnou zásadní změnu, diplomatické styky České republiky s Řeckem oficiálně započaly 1. 1. 1993 a ČR převzala všechny závazky, které vyplývaly z předešlých smluv a dohod.

Vzestup je viditelný také v oblasti kulturní, školské a vědecké. Na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně je od akademického roku 1993/1994 otevřeno studium oboru novořečtina. V současnosti studuje na českých vysokých školách, především na fakultách lékařství, větší počet studentů z Řecka. K výrazným průkopníkům česko-řeckých kulturních kontaktů a sblížení patří také duchovenstvo české pravoslavné církve (Hradečný a kol., 2015).

K významným studentským pracím ohledně řecké problematiky vydaných koncem 90. let 20. století patří např. diplomová práce Jaroslava Otčenáška z roku 1997 *Řecká a makedonská národnostní menšina u nás* či diplomová práce Jannuly Tzanetaki z roku 1996 s názvem *Příchod řeckých emigrantů*. Mezi významné časopisecké, sborníkové či muzejní a univerzitní publikace patří např. publikace Petrose Cironise, Ivana Dorovského, Sofie Danielidu či Ivy Heroldové (Botu, Konečný, 2005).

2.6 Organizace sdružující řeckou komunitu v České republice

V České republice existuje několik organizací a spolků, které sdružují a podporují řeckou menšinu. Kulturní činnost této menšiny v ČR je velmi bohatá a podílí se na ní všechny organizace, jež jsou označovány jako řecké obce. Tyto obce spadají pod mateřskou organizaci, která nese název **Asociace řeckých obcí v České republice**, zkratkou AŘO ČR (Vláda ČR, © 2006). Jak již bylo zmíněno výše, tato organizace vznikla v roce 1997 a sdružuje celkem 12 řeckých obcí. Mezi hlavní cíle asociace a jejích organizačních jednotek patří podpora a rozvoj kulturní a společenské prospěšné činnosti, která přispívá k poznávání české a řecké kultury a uchování tradic a zvyků. Snaží se o prohlubování a podporu přátelských vztahů mezi Řeky žijícími v České republice a Českou republikou, zvláště na poli kulturním a společenském. Podporuje a rozvíjí řeckou identitu prostřednictvím kulturních a vzdělávacích akcí a dále zachovává a rozvíjí řecký jazyk. Také šíří odkaz řecké kultury prostřednictvím vzdělávacích institucí, pořádá různé přednášky a semináře, seznamuje s novodobou řeckou kulturou, pořádá folklorně zaměřené akce – hudební i taneční – či různé aktivity sportovního charakteru. Účastní se na vydavatelské a publikační činnosti a na práci s dětmi a mládeží. Dále pořádá výstavy, soutěže, zájezdy, exkurze a další

formy vzdělávací činnosti a spolupracuje s dalšími spolky a institucemi s obdobným zaměřením (Asociace řeckých obcí v ČR, © 2018).

Řecká obec Praha byla založena roku 1990 a je jednou z největších obcí spadajících pod AŘO ČR. Jádro obce tvoří členové, kteří do České republiky přišli jako političtí emigranti po řecké občanské válce. Momentálně má kolem 120 přispívajících členů. ŘO Praha pořádá nejrůznější akce, které pomáhají propagovat řeckou kulturu, historii a řecký jazyk. Jejím cílem není jen propagace Řecka, ale i dobré vztahy s českou populací a národem. Mezi hlavní aktivity obce patří zejména výuka řeckého jazyka a kultury jak od řeckých, tak českých učitelů, dále propagace řecké kultury prostřednictvím tzv. ‚Řeckých dnů‘ v Praze, výstav fotografií či řeckých produktů. Dále pořádá různá umělecká hudební i taneční vystoupení. Patří sem také vydávání časopisu *Kalimera*, jenž je na českém území jediným časopisem vydávaným v řečtině. Časopis popisuje životy příslušníků řecké menšiny v České republice a zaznamenává zde historii helénismu na základě archivních materiálů a fotografií. Dále obec vykonává vydavatelskou činnost, konkrétně vydávání knih o historii a životě Řeků v ČR, pořádá přednášky, oslavy státních svátků či výlety po České republice (ŘO Praha, © 2007).

Další významným činitelem podporujícím řeckou komunitu je **Lyceum Řekyň**, což je občanské sdružení známé po celém helénském světě, a to především pro svůj značný přínos pro udržení a šíření řeckého kulturního dědictví. Založila jej již v roce 1911 v Athénách pedagožka Kallirhoe Siganou Parren a po několika letech jednání (roku 2000) schválila Správní rada Ústředního Lycea v Athénách žádost řeckých žen žijících v ČR o založení nové, zahraniční pobočky. Lyceum Řekyň v České republice je dnes registrováno Ministerstvem vnitra ČR jako občanské sdružení ve smyslu zákona č. 83/1990 Sb. Nyní má Lyceum celkem 66 poboček, z nichž 50 působí v Řecku. České sdružení patří mezi 9 evropských poboček.

Lyceum sídlí v Brně, neboť právě tam vznikla myšlenka jej založit a také tam se už od roku 1995 organizovaly semináře lidových tanců, které vedl Nikos Petroulias. Lyceum vzniklo ve spolupráci s nadačním fondem Hellenika a řeckými obcemi v ČR.

Hlavním cílem Lycea je uchovávání řeckých zvyků a tradic, studium a pěstování folklorního umění a podpory ženy, matky a dítěte. Mezi další cíle patří studium a uchovávání národních řeckých krojů a jejich prezentace, studium lidových tanců a písní či prezentace tanečních vystoupení a hudebních představení. Dále sem patří pořádání a organizace výstav

řeckého lidového umění, vzdělávacích programů, seminářů a přednášek a také vydavatelská činnost.

Pro dosažení svých nastavených cílů funguje v rámci Lycea osm oddělení, a sice oddělení Národních tradic, Národních krojů; Národních tanců; Problémů ženy a dítěte; Umělecké a hudební; Rytmické výchovy; Svátků a recepcí; Knihovna a archív (Lyceum Řekyň, © 2007).

Nadační fond **Hellenika** působí v Brně a okolí. Podporuje řeckou menšinu v oblasti kulturní, pořádá kulturní akce, a to především zaměřené na uchování a rozvoj řečtiny, pěstování tradic a folklorního umění. Dále zachovává řecké kulturní povědomí.

Klub přátel Řecka prohlubuje vztahy mezi Řeckem a Českou republikou v mnoha oblastech kulturního života, umění a historie.

Společnost přátel Nikose Kazantzakise sdružuje přívržence a obdivovatele tohoto řeckého spisovatele 20. století. Snaží se o podporu, prohlubování a šíření zájmu o jeho literární díla.

V neposlední řadě je to také **Česká společnost novořeckých studií**, jež je členem Evropské společnosti novořeckých studií, sídlí ve Štrasburku a má dalších 21 poboček. Tato společnost je členem Rady českých vědeckých společností AV a stará se o udržování styků s partnerskými organizacemi po Evropě, např. v Bratislavě, Vídni, Záhřebu či Varšavě. Jejím hlavním cílem je podpora vědeckého studia a výuky novořečtiny, literatury, kultury a historie (Vláda ČR, © 2006).

2.7 Výčet a popis řeckých svátků, oslav a tradic

V následující kapitole představím nejvýznamnější řecké svátky, a to jak státní, všeobecné, tak církevní. Ve výčtu pohovořím především o těch, které zmiňovali informátoři v průběhu rozhovorů. Dále považuji za důležité představit i tradice spojené s řeckým tancem, hudbou, kroji a řeckou kuchyní, ačkoliv jsem se ve výzkumu zaměřila explicitně na svátky národního charakteru.

2.7.1 Státní svátky

25. březen. Tento den je v Řecku dnem volna a má dvojitý význam, neboť je to jak státní, tak náboženský svátek. Národní charakter má tento den proto, že byl v roce 1821 zahájen boj proti turecké nadvládě. Z tohoto důvodu je 25. březen nazýván též jako Den nezávislosti. Před zmíněným povstáním bylo Řecko od roku 1453 do roku 1821 v otroctví, tedy po dobu 368 let, a je nutné říci, že toto období představovalo pro Řecko období temna. Téměř ve všech oblastech lidského života neexistovala žádná svoboda, možnost vzdělání, náboženská svoboda se rovnala minimu a lidé museli žít pod nadvládou utlačovatele. Stanovené datum povstání nebylo náhodné, neboť na 25. března připadá též svátek Zvěstování Panny Marie. Lidé doufali, že Svatá Panna Marie pomůže Řekům v bojích za svobodu a ochrání řecký lid. V tento den i čeští Řekové v České republice pořádají oslavy, tancují se tradiční řecké lidové tance, přednášejí básně a hrají divadelní představení. (Řecká obec Šumperk, © nedatováno).

28. říjen. Tento den je druhý nejvýznamnější řecký státní svátek a je též nazýván jako tzv. „*Ochi*“ den (*Oxi*, čteme ochi, znamená řecky ne, pozn. autora). 28. října roku 1940 předložil italský diktátor Mussolini řeckému generálovi Metaxasovi ultimátum, které zahrnovalo řadu absurdních podmínek, zejména souhlas s „dočasným“ umístěním italských vojenských jednotek na území Řecka po dobu válečného konfliktu mezi Itálií a Velkou Británií. Metaxas však podmínky označil za nepřijatelné a rázně je odmítl. Tento den se proto zapsal do dějin Řecka jako vzdor fašistické agresí a patří k nejslavnějším okamžikům jeho národních a státních dějin (Hradečný a kol., 2015). V Řecku se tento den slaví s hrdostí i dojetím, všude visí řecké vlajky, tančí se a pořádají se velké průvody.

2.7.2 Všeobecné svátky a oslavy

Nový rok. 1. leden je začátkem nového roku a lidé věří, že bude-li se jim v tento den dařit, budou mít potom štěstí po celý rok. Tradičně se přichystá novoroční tabule, kde rozhodně nesmí chybět tzv. *vasilopita*, což je lehký novoroční koláč, ve kterém je zapečena mince. Při krájení koláče se shromáždí celá rodina, a kdo minci najde, toho bude štěstí provázet po celý následující rok.

1. květen. Tento den, řecky nazýván též „*protomaja*“, je svátek práce, ale zároveň se oslavuje a velebí příroda. Sbírají se všemožné květiny, vijí se věnce a slaví se dobrým jídlem a pitím.

17. listopad. V tento den proběhlo roku 1973 povstání řecké školy Vysokého učení technického v Athénách (*Polytechnio*). Studenti se shromáždili v budově školy, kde měli zřízenou základnu a za pomoci rádiového vysílání přivolali na pomoc další osoby. Poté toto shromáždění povstalo proti diktatuře, která v té době byla v Řecku u moci 7 let, což vedlo k jejímu následnému svržení. Tento den je v Řecku patřičně oslavován, v předvečer svátku se lidé shromažďují u budovy školy a kladou tam věnce a květiny. Přímo v den svátku jsou uskutečňována shromáždění v budově školy a ve městech se konají velké průvody. 17. listopad je svátkem zejména studentů, ale i těch, kteří se povstání v roce 1973 přímo účastnili (Lyceum Řekyň, © 2007).

Každých 10 let je Asociací řeckých obcí v České republice pořádán **řecký festival**, a to k oslavě výročí příchodu řeckých politických migrantů (*řecky prosfygas*) do Československa v roce 1948. Letos se slaví 70leté výročí a oslava připadá na den 23. června. Tato slavnost se koná v Ostravě a má vždy bohatý program, zahrnující různé společenské hry a aktivity, živou hudbu, proslovy a taneční soubory. Na festival se sjíždí nejen Řekové z České republiky, ale i z ostatních států Evropy a dále z USA nebo Austrálie.

2.7.3 Církevní svátky

Církevní svátky se se v Řecku dále dělí na svátky **pevné a pohyblivé**³.

Mezi pevné svátky patří **6. ledna**, tzv. svátek světla, řecky *Theofania* nebo *Fota*. V tento den byl Kristus pokřtěn Janem Křtitelem a v Řecku dochází ke svěcení vod. Lidé se vypravují k moři či k řece, kde kněz vhadzuje kříž do vody a soutěží se, kdo jej první v ledové vodě najde a vyloví.

Další svátek připadá na **15. srpna**, tedy Zesnutí Panny Marie. Po celém Řecku se konají u kostelů oslavy zvané *Panigiria*. Prvně se jde na mši a poté lidé slaví, jedí, pijí a tančí.

Vánoce jsou dobou oslavy narození Krista. Přestože se v předvánoční drží lehký půst, o samotných Vánocích se vždy dobře hoduje. U večere se schází celá rodina a stůl bývá prostřen již z předchozího dne. Uprostřed tabule leží tzv. *christopsomo*, zvláštní zdobný druh chleba, který se peče na Vánoce, a kolem něj jsou rozprostřeny ořechy, mandle či sušené fíky. V poslední době se u řeckých rodin objevuje na stole také krůta, především plněná

³ Pohyblivý svátek je svátek v liturgickém roce, který nemá stanovené pevné datum. To se každý rok mění.

kaštany či jinou podobnou nádivkou. Před jídlem si všichni popřejí hodně zdraví a vše nejlepší do nového roku. Předvánoční období je také spojováno s věštěním a zjišťováním budoucnosti, důležité v tomto procesu jsou zejména oheň a nebe. Řeckým zvykem není vánoční stromeček, ale spíše dřevěné rybářské lodky, které se však zdobí podobně (Lyceum Řekyň, © 2007).

Dále mezi pohyblivé svátky řadíme **pravoslavné Velikonoce**. V Řecku mezi svátky spadá Velký pátek a Velikonoční pondělí. Předvelikonoční půst zahajuje tzv. Čisté pondělí, řecky Kathara Devtera, a to zhruba 40 dní před Velikonocemi. Přibližně 40 dní po nich následuje svátek Ducha svatého (MZV, © nedatováno). Velikonoce patří v Řecku mezi největší svátky roku. Na Rudý čtvrtek se malují vajíčka na červeno (jako symbol Kristovy krve) a mají různá využití, např. se nesou do kostela na požehnání nebo se doma jedno umístí před domácí ikonu. O Velkém pátku se drží ten nejpřísnější půst, neboť dle legendy proběhlo ukřižování Krista a jeho snětí z kříže. Po celý den se v kostelích konají mše a chystá se pomyslný Kristův hrob. Na Bílou sobotu jsou kostely vyzdobeny zelení, o půlnoci se zhasnou světla a lidé si domů nosí požehnané světlo z kostela. Vzájemně si vyměňují vajíčka a ťukají jejich špičkami o sebe, komu se vejce nerozbije, ten bude mít po celý rok štěstí. Poté následuje hodování, opéká se jehně či beránek a připravuje se tradiční polévka *majiritsa* z jehněčích vnitřností (Kalimera Řecko, © nedatováno).

2.7.4 Řecké lidové tance

Tradice lidových tanců v Řecku sahá až do starověku, neboť právě tanec hrál v životě Řeků vždy velmi důležitou roli. Jde o vyjádření emocí, pocitů a každodenního života. Ve starověku tancovali také proto, aby si zajistili velkou úrodnost či vyléčili nějakou nemoc. Dnes Řekové tancují při různých příležitostech, zejména při náboženských svátcích, historických či jiných oslavách, na svatbách nebo na křtech. Tradiční tance jsou dědičné z generaci na generaci, čímž je zajištěno uchování národní identity. Většina řeckých tanců se tancuje v kruhu, tanečníci se drží za ruce, ramena či pásky a první tanečník drží v pravé ruce šátek. Ten má při tanci důležitou úlohu, nejen, že je používán prvním tanečníkem pro lepší orientaci při tanečních otočkách a figurách, ale ženy ho používají zejména proto, aby nedošlo k přímému kontaktu s mužem stojícím vedle ní, pokud to není její pokrevný příbuzný. Ženský tanec je zpravidla charakterizován jako jednoduchý a pomalý, zatímco ten mužský odráží jejich mužství a sílu.

2.7.5 Řecké národní kroje

Starobylý řecký kroj má své kořeny v oděvu římském, který byl ovlivněn asijskou kulturou a vlivy renesance. Po osvobození Řecka od turecké nadvlády se rovněž objevují vlivy ze západní Evropy. Každá oblast či ostrov v Řecku má své lidové kroje, které se od sebe mohou velmi výrazně lišit.

Řecké kroje se dělí na 3 různé druhy, a to hlavní kroj pro každodenní nošení, svatební kroj a sváteční kroj. Kroje byly vyráběny a zdobeny různými způsoby, rozhodoval o tom hlavně věk osoby či sociální a rodinné postavení (Lyceum Řekyň, © 2007).

2.7.6 Řecká kuchyně

Řecká kuchyně patří k těm nejchutnějším a četná řada řeckých pokrmů se proslavila po celém světě. Řekové si všeobecně rádi užívají života a dobré jídlo a pití nesmí při žádné události či příležitosti chybět. Díky středomořskému klimatu mohou Řekové pěstovat různé druhy plodin, což jim zajišťuje prvotní čerstvost surovin. Mezi nejoblíbenější a nejstarší přísadu patří olivový olej, který se používá téměř do všech pokrmů. Velmi oblíbená je zelenina připravovaná na všemožné způsoby, zejména olivy, rajčata, papriky, cukety, lilky brambory aj. Hojně se využívá též různých druhů koření a bylinek, nejčastěji se setkáme s oreganem a mátou. Skopové maso je v Řecku mnohem běžnější, než maso ze skotu. K nejnámějším druhům sýrů patří sýr *feta* vyráběný z ovčího či kozího mléka či *graviéra*, která se na Krétě vyrábí z mléka ovčího, na jiných ostrovech pak z mléka kravského. Oblíbený je též řecký jogurt, do kterého se zpravidla přidává vyhlášený řecký med.

Mezi nejslavnější řecké pokrmy patří například *tzatziki*, což je studený pokrm připravovaný z jogurtu, kopru, česneku, okurek a olivového oleje. Dále sem můžeme zařadit masité pokrmy, jako jsou *souvlaki*, malé kousky masa (nejčastěji vepřového či jehněčího) grilované na jehlici, či *gyros*, což je kořeněné maso opékané na velké jehlici, z něhož se odřezávají malé kousky, a nejčastěji se podává v řeckém chlebu pita s rajčaty, cibulí a již zmíněným *tzatziki*. Dále sem řadíme *moussaku* či *pastitsio*, což jsou řecké obdoby italských lasagní. Mezi vyhlášené řecké sladké pokrmy patří například *baklava*, což jsou vrstvy filo těsta s medem a oříšky, či *chalva*, pochoutka připravovaná z krupice nebo sezamu, slazená cukrem či medem, s oříšky, rozinkami nebo sušeným ovocem (Mundo, © nedatováno).

Co se týče tradic a folklóru, je Řecko velmi rozmanité a to nejen v oblasti hudby, tanců, písni či krojů. Pro Řeky žijící v zahraničí je úcta a zachovávání řeckých tradic a folklorních zvyklostí zároveň způsobem, jak si udržet vztah a kontakt s Řeckem.

3. Metodologická část

3.1 Problematika výzkumu, cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je nahlédnout do života „českých Řeků“ žijících v Praze a jejím nejbližším okolí a dále zjistit: a) jak se tito lidé vztahují k základním řeckým svátkům a b) jak na tomto základě budují identitu svého řectví.

Zaměřím se především na svátky, které se vztahují k moderní historii Řecka a historii řecké komunity v České republice. Orientuji se tedy na svátky, jimiž si řecká společnost připomíná své národní a politické zápasy 19. a 20. století, a dále na svátky, kterými čeští Řekové vzpomínají na svůj osud nedobrovolného politického migranta. Sleduji tedy svátky cíleně vynalezené. Doplnujícím okruhem mého zájmu bude vztah k řeckým tradicím, jejich významu a závaznosti jejich dodržování.

3.1.1 Výzkumné otázky

Stanovila jsem si tyto tři základní výzkumné otázky:

- 1) Jak „čeští Řekové“ a Řekové, kteří do ČR přicházejí po roce 1993, nahlízejí na řecké státní svátky a svátky „vynalezené“ řeckými politickými emigranty?
- 2) Jak si „čeští Řekové“ prostřednictvím těchto svátků a svátků „vynalezených“ řeckými politickými emigranty budují svou řeckou identitu?
- 3) Prostřednictvím kterých řeckých tradic si „čeští Řekové“ zachovávají svou řeckou identitu?

3.2 Strategie výzkumu

Jako nejvhodnější strategii pro svůj výzkum jsem zvolila metodu kvalitativní výzkumné strategie. Tato strategie mi umožňuje jít skutečně do hloubky a zkoumanému problému a

jednotlivým účastníkům porozumět, neboť mě zajímají hlavně postoje, názory a pocity informátorů ke zvolenému problému řeckých festivit. Za pomoci této strategie se pokusím zodpovědět stanovené výzkumné otázky. Sběr dat a jejich analýza probíhaly současně, přičemž dané výsledky mi pomohly se rozhodnout, která data byla potřebná a která nikoliv. Tímto způsobem se výzkumný problém upřesnil a došlo k úpravě a vyjasnění výzkumných otázek (Hendl, 2005). Ke sběru dat jsem použila polostrukturovaný rozhovor, při kterém jsem se držela navrhnutého návodu rozděleného na 3 okruhy (uvádím v Příloze č. 1).

3.3 Popis vzorku

Kritéria stanovená pro účast na tomto výzkumu jsem si stanovila následující: účastník výzkumu musí být řecké národnosti a místo jeho současného pobytu musí být v Praze či jejím nejbližším okolí. Vzorek byl následně vybírán účelově a to s cílem nalézt zástupce jednotlivých skupin Řeků, které se v současnosti zúčastňují ve veřejném prostoru skupinově prožívané svátečnosti, konkrétně:

1. člena rodiny politických migrantů,
2. novodobého ekonomického emigranta,
3. potomka čistě řeckého manželství,
4. potomka česko-řeckého manželství,
5. organizátora řeckých slavností v Praze.

Šlo tedy o velmi konkrétní, specifický výběr jednotlivců za účelem reprezentace zvolených skupin a zjištění případných similarit či odlišností ve zkoumaném problému. Výzkumu se zúčastnilo celkově 5 osob, z toho 3 muži a 2 ženy. Věk informátorů je v rozmezí od 16 do 63 let. Aby došlo k plnému zachování anonymity, byla všem informátorům změněna jména. Tři z nich se v České republice narodili, ostatní dva přišli na české území jako ekonomičtí migranti po roce 1989.

Tabulka 1. Popis zkoumaného vzorku

Jméno	Věk	Povolání	Místo narození	Skupina
Giorgos	63	senior	Červená Voda, ČR	1.
Fotis	49	učitel angličtiny	Thessaloniki, Řecko	2.
Vasilis	16	student gymnázia	Praha, ČR	3.
Michaela	27	prodejce v cestovní kanceláři	Beroun, ČR	4.
Angeliki	45	majitelka řecké taverny	Komotini, Řecko	5.

3.4 Sběr dat

Jelikož pracuji na částečný úvazek v řecké cestovní kanceláři s pobočkou v Praze, samotný vstup do řecké komunity pro mě byl velice snadný. První informátor, který splňoval kritéria stanovená pro můj výzkum, byl tedy můj kolega z práce. Přes něj jsem dále sháněla kontakty na další informátory, kteří by vyhovovali zadaným kritériím. Se třemi z nich jsem se již v minulosti krátce viděla a s posledním informátorem jsem se setkala poprvé až při společném rozhovoru. Sběr dat probíhal v rámci dvou měsíců, konkrétně v květnu a červnu roku 2018. Na schůzce jsem se se všemi informátory domluvila telefonicky, buď přímo já, nebo je kontaktoval můj kolega. Ke sběru dat jsem použila polostrukurovaný rozhovor s návodem, který jsem si předem sestavila a který se skládal z 3 hlavních okruhů. Tento návod jsem používala pro svou potřebu a to zejména z toho důvodu, abych v průběhu rozhovorů na něco nezapomněla. Nedržela jsem se ho však příliš striktně a občas vybočila od stanoveného okruhu témat. Tato metoda zároveň poskytovala prostor informátorům se o tématu rozmluvit a plně tak vyjádřit své postoje a pocity. Rozhovory jsem vedla ve třech případech v češtině a ve dvou v angličtině, neboť v těchto případech informátoři neovládali češtinu natolik, aby se k tématu dokázali vyjádřit přesně tak, jak by chtěli.

3.5 Průběh rozhovorů

Pořizování rozhovorů bylo, troufám si říct, velice snadné. Všichni participanti byli velmi vstřícní a ochotní se na výzkumu podílet, zdálo se mi, že jim imponoval zájem o řeckou kulturu a o řečtví jako takové. Obecně lze říci, že byli všichni účastníci velmi sdílní a rádi mi povyprávěli o svém životě a řecké kultuře.

Všechny rozhovory se uskutečnily po telefonické domluvě na sjednaném místě. To bylo ve většině případů na půdě mého pracoviště, v jednom zbylém případě potom v řecké taverně zde v Praze. Délka rozhovorů se pohybovala v rozmezí přibližně od 20 minut do jedné hodiny. Jednoho informátora jsem požádala o opětovný rozhovor, protože jsem potřebovala doplnit informace či ty již získané dále upřesnit. Během pořizování rozhovorů panovala ve všech případech příjemná a uvolněná atmosféra, snažila jsem se především o to, aby se každý jednotlivec cítil v průběhu daného rozhovoru komfortně a uvolněně. Rozhovory nebyly ničím ani nikým narušovány, jejich průběh byl velmi hladký.

3.6 Obsah rozhovoru

Rozhovory jsem vedla dle připraveného návodu, který jsem rozdělila do 3 okruhů. První okruh se týkal obecných informací o účastníkovi, zejména jeho věk, místo narození, případně datace příchodu do České republiky a zaměstnání. Šlo především o základní představení účastníků a ověření toho, zda splňují kritéria výzkumu. Druhý okruh se týkal svátků a oslav. Informátoři hovořili o mnou záměrně zvolených státních svátcích, tedy o dvou dnech - 25. března a 28. října, a dále o ostatních svátcích či oslavách, kterým oni sami přisuzovali určitou významnost. Posledním, třetím okruhem bylo téma řeckých tradic, zejména řecké kuchyně a pokrmů, řeckého jazyka či tanců a hudby. Jak jsem již zmínila výše, obsah rozhovoru je nahrán v Příloze č. 1.

3.7 Etika výzkumu

Výzkum jsem prováděla s ohledem na etické otázky a dbala jsem všech etických zásad. Informátory jsem nejprve seznámila se všemi okolnostmi, které se výzkumu týkaly – představila jsem sebe, svůj výzkum a jeho cíle. Ujistila jsem je, že se všemi osobními daty budu zacházet pouze já, abych tak zamezila jakémukoliv zneužití třetí osobou. Informátorům byla zajištěna plná anonymita tím, že jim byla změněna jména. Taktéž nebudou zmíněna ani jakákoliv data, která by mohla prozradit jejich identitu. Všechny účastníky jsem požádala o podepsání informovaného souhlasu a o to, zda si mohou rozhovory nahrávat na diktafon. Informovaný souhlas jsem od všech účastníků získala. Rovněž jsem všechny ujistila, že účast na výzkumu je zcela dobrovolná a že mohou kdykoliv od výzkumu odstoupit či neodpovídat na nějakou z položených otázek, pokud by jim byla jakkoliv nepříjemná. Při rozhovorech jsem se snažila navodit příjemnou, ale profesionální a důvěryhodnou atmosféru, aby se během nich informátoři cítili dobře a pohodlně. Po skončení rozhovoru jsem jim poděkovala za jejich čas a ochotu a taktéž jim nabídla možnost nahlédnout výsledkům mé práce, pokud budou chtít.

3.8 Analýza dat

V rámci mého výzkumu byla z rozhovorů pořizována audionahrávka. Následně (a co nejdříve) jsem audionahrávku přepsala do textové podoby metodou komentované

transkripce, jež mimo doslovného protokolu zachycuje i důležité neverbální informace, jako je zdůraznění, pomlka, smích aj. (Hendl, 2005). Z hlediska porozumění účastníkům výzkumu byla takto zvolená transkripce velmi prospěšná, jelikož mi pomohla zachytit skutečný prožitek informátorů. Rozhovory jsem tedy, jak zmíněno výše, přepisovala doslovně, přesně podle toho, co mi informátoři sdělili. Poté jsem data souběžně segmentovala a kódovala, což mi umožnilo snadnější nalézání vzorců a pravidelností mezi jednotlivými případy.

Segmentací jsem si rozčlenila analyzovaný text na odstavce a poté jsem použila techniku kódování, která mi shromážděná data pomohla popsat, rozřadit a zestručnit. Kódy jsem si opatřila určité pasáže textu, což mi umožnilo rozkrýt jejich význam. Na závěr jsem si vytvořený datový materiál opoznámkovala, čímž mi vznikl základ pro interpretaci výsledků mého výzkumu.

4. Analýza rozhovorů

Analýza dat mě přivedla k rozhodnutí je interpretovat dle jednotlivých reprezentantů mnou stanovených skupin. Každý informátor se vyjádřil ke dvěma základním řeckým státním svátkům, 25. března a 28. říjnu, dále zmínil další pro něj významné svátky či oslavy a zároveň vyjádřil postoj k řecké tradici. Vybraných 5 skupin jsem zvolila cíleně, abych zahrнула co možná nejširší škálu řeckých ekonomických a politických (tzv. „nových“ i „starých“) migrantů a mohla tak porovnat jejich postoje a možnou odlišnost v otázce festivit. Nejde mi o generalizaci a zobecnění výsledků na celou řeckou komunitu, to tímto způsobem ani není možné. Cílem je zjistit osobní názory a postoje vybraných jedinců a následné porovnání mezi těmito jedinci.

Nyní popíšu postoje jednotlivých zástupců skupin k vybraným problémům. Interpretace výsledků má následující osnovu:

- a) představení informátora
- b) postoj ke svátku 25. března
- c) postoj ke svátku 28. října
- d) postoj k ostatním festivitám zmíněných reprezentantem
- e) postoj k řeckým tradicím

4.1 Reprezentant skupiny č. 1 – člen rodiny politických migrantů

Pan Giorgos (63 let, senior). *Pan Giorgos se narodil v roce 1955 v Československu; patří ke druhé generaci řeckých migrantů. Oba jeho rodiče byli Řekové, kteří i se svými rodiči emigrovali do ČSR kvůli tehdy probíhající občanské válce v Řecku. Má manželku českého původu a jednu dceru. V průběhu života žil na území obou států, nyní dlouhodobě žije v České republice, do Řecka však jezdí na návštěvy. Aktivně se podílí na spolkové činnosti Řecké obce Praha.*

Tento informátor se velmi vztahuje ke státnímu svátku 25. března. Zná veškeré historické pozadí, kontext událostí a samotný průběh osvobození Řecka od nadvlády Turků. Historický kontext této události je pro něj důležitý. K oslavě 25. března a jejímu historickému kontextu se vztahuje takto:

„Ta je významná, protože to je významnej svátek osvobození od Turků... To je povstání proti Turkům, osvobození a počátek vzniku Řeckýho státu, od roku 1821.“

Slavnost k této události pořádá každoročně Řecká obec Praha (dále ŘO Praha), a jak popisuje sám informátor, na organizaci se taktéž podílí. V ŘO Praha vykonává kontrolní funkci. Místo konání slavnosti se v průběhu času změnilo, nyní se akce pořádá v kulturním sále na Smíchově. Pan Giorgos se zde setkává se svými přáteli a lidmi z řecké komunity. Průběh akce se každoročně příliš nemění, důležité jsou zejména historické proslovy, představení tanečního souboru a taneční vystoupení jak dětí, tak dospělých a následná zábava s tancem a hudbou.

„Napřed tam se zahraje hymna, dělá se projev, takovej historickej projev trochu. Potom začíná se vod dětí dycky, každá zábava začne taneční soubor, napřed malý děti, potom dospělejší, tak se ukáže ty lidový tance, udělá se takovej krátkej program, no a potom hraje skupina a tančí se do těch dvou hodin.“

Významnost informátor shledává především v historických projevech a to zejména proto, že mladší generace navštěvující řecké oslavy načerpá informace a znalosti o tom, proč se daná událost vůbec pořádá. Dle něj je velmi podstatné si tyto proslovy vyslechnout, jak sám zmiňuje zde:

„Takže jde o to, ukázat tý mládeži nebo kdo přijde na zábavu, bylo dobrý, aby někdo přišel od začátku, ne jenom se bavit, ale hlavně, aby slyšel tu historickou posloupnost nebo... Co znamená to výročí. Aby si každej připomněl historicky...“

Pro pana Giorgose je tato událost příležitostí, jak se opětovně setkat se svými přáteli a známými, které možná delší dobu neviděl či se kterými je obtížné domluvit se na schůzce, kde by si vyměnili novinky ze svých životů. Vzájemné setkání přátel je v jeho pojetí významnou složkou slavnosti, rovnocennou oficiální vstupní částí, v níž je připomenut historický význam nabytí vlastní samostatnosti. Slavnost tedy pro něj nese tři významy: *politický* vázaný k dějinné události boje za svobodu Řecka a počátek budování řeckého státu, *společenský* budovaný na osobních kontaktech lidí, jejichž rodiče nebo oni sami prožili migraci a založili si novou existenci na území českých zemí a *kulturní* zpřítomňovaný řeckou hudbou, písněmi a tanci.

Druhý státní svátek 28. října (tzv. den *Oxi*) připomíná den, kdy se Řecko za druhé světové války v roce 1940 odmítlo vzdát Itálii. Oficiální oslava tohoto svátku je v Praze také pořádána Řeckou obcí. K této příležitosti se sejde řecká komunita opět na stejném místě na Smíchově, průběh akce je téměř totožný, samozřejmě s tím rozdílem, co se v tento den připomíná. Začíná se historickými proslovy, které mají všem zúčastněným připomenout, z jakého důvodu je tento den připomínán a proč je to důležité. Následuje taneční vystoupení tanečního souboru a dále volná zábava za doprovodu živé hudby.

U oslav obou státních svátků informátor jako samozřejmost zmiňoval účast zástupců řeckého a kyperského velvyslanectví. Obzvláště hodnotil, pokud na slavnost přišli velvyslanci osobně.

„Nejčastěji přijde z řecký ambasády, z kyperský, ty jsou pravidelný. No a kolikrát přijdou i z jiných ambasád, když mají čas, to je podle toho, jaká je akce, ...“

Účasti pracovníků velvyslanectví přikládal velký význam; pro něj znamenala vazbu na Řecko a uznání českých Řeků jako součásti řecké společnosti. Ukazuje se, že se informátor právě přes svátečnost vztahuje ke své řecké identitě. Je to jeden ze způsobů, jak si své řectví připomíná a udržuje jej, spolu s ostatními členy řecké komunity.

Akt pravidelné přítomnosti oficiálních představitelů Řecka v ČR na obou oslavách státních svátků považuji za velmi významný, neboť dokazuje, jakou váhu Řekové přisuzují jak těmto dvěma národním svátkům tak posilování vazeb českých Řeků k Řecku.

Příznačným v postoji informátora se ukázal důraz, který položil na skutečnost, že se obou zábav organizovaných Řeckou obcí účastní velké množství Čechů a Češek. Líbí se mu zájem

lidí majoritní společnosti o řeckou kulturu a jejich způsob oslav a zábavy. Těší ho, že jeví zájem o proniknutí do řecké komunity.

„...přichází hodně i Čechů, jelikož je zajímavá, jak se bavíme, že vidí, že tam hlavní je, že se udělá program, ... ale hlavní je, že i pro Čechy je to zajímavý, že se víc tancuje a nejsou lidi jako... Přiopili nebo, že to nikdo nepřezene. A že je to zábava a hlavně ten řeckej tanec, že se zapojí do toho řetězce, tak se seznamují lidi, je to výhodnější pro ty mladý holky, že si najdou partnera jednoduše, že se připojí do toho řetězce a může se seznamovat jednoduše.“

Kromě těchto dvou význačných svátků pan Giorgos zmiňuje, že Řecká obec Praha často pořádá i jiné kulturní akce a události. Aktivně se těmto události účastní. Jde například o řecké večery v řeckých tavernách v Praze, kde se schází s přáteli za doprovodu živé hudby a kde se opět tancují tradiční řecké tance.

„...máme jiný příležitosti, někdy to děláme v Olymposu, když se chceme pobavit, tak vezmeme ten soubor co je, ten pražskej, nebo tři, čtyři z té skupiny, tak se to domluví v té taverně. Bud' Olympos nebo Onos nebo Opus nebo někde jinde.“

Za důležité pokládal informátor zmínit také další dvě oslavy. První z nich je sešlost k připomínce organizace EPON (tzv. Spojená panhelénská organizace mládeže), která se formovala jako povstalecké hnutí během druhé světové války, přesně 23. 2. 1943. Pan Giorgos opět velmi dobře zná historický kontext vzniku této organizace, dokazuje to zde:

„No my tady máme ještě, slavíme to... svátek Epon. To je mládež, co začla... To je ještě z té druhý světový války, to je čtyřcet dva, čtyřcet tři, to je vždycky v únoru, třiatvacátýho, to taky slavíme. Slavíme výročí Epon. To je mládež se dala dohromady v Řecku a bojovala proti fašistům...“

Tato událost je taktéž organizována Řeckou obcí Praha, nicméně je menšího charakteru, neboť ji oslavují většinou sympatizanti komunistické strany, ke kterým patří i pan Giorgos. Přípomínka probíhá v Domě národnostních menšin v Praze. Promítají se zde historické dokumenty a zpívají písně složené většinou v té době. Poté opět následuje tanec a hudba, faktory, které dle výsledků výzkumu hrají v životě Řeků obrovskou roli.

Poslední festivitou, kterou pan Giorgos zmínil, je řecký festival pořádaný k 70letému výročí příchodu řeckých uprchlíků do Československa.

„Jo, ted' budeme mít třiadvacátýho, to bude v Ostravě, to máme výročí sedmdesát let ,Prosfygas' (urpchlík, pozn. autora). To je ten, kdo nechtěně odešel do zahraničí.“

Pro informátora, ale i ostatní příslušníky řecké komunity, je to velká událost. Znamená to, že se po delší době sejdou všichni pohromadě na jednom místě a společně oslaví toto významné výročí.

„No tak konečně potkám všechny pohromadě zase po dlouhý době (smích).“

Uvádí, že se zde sejde nejen řecká komunita z České republiky, ale v podstatě z celého světa. Opět je zde patrné, jak Řekové lpí na svých kořenech a historických událostech, jež provázely životy jejich předků.

„No to přijedou i ze zahraničí, přijedou z Řecka, někteří jezdí z Ameriky, z Austrálie, protože kolik lidí se takle nevidí, tak... Vono na jednom místě tak každěj, kdo je třeba tady po Evropě, tak o to má zájem ještě vidět nějaký lidi, tak přeci jenom my už jsme starší, tak člověk je uvidí pohromadě, tak jako...“

V otázce udržování tradic informátor dával důraz zejména na to, aby se jeho dcera naučila mluvit řecky. Snažil se o zachování jazyka v rodině a tvrdil, že je to pro dceru důležité, neboť by to pro ni mohlo být v průběhu života prospěšné.

„Tak ona vždycky každěj rok byla v Řecku, vždycky prázdniny a... No a ona jeden čas, to taky bylo s ní dílo, ona: ‚Ne, já sem tady a česky a to‘ a já sem říkal: ‚Řečtinu budeš potřebovat‘. No potom sme, žena jí honila tady, aby chodila na řečtinu, tady na jazykovku, a potom tady do tý komunity. No takže naučila se psát a to, tak ted' vidí, že je to dobrý.“

Zajímavou a každoročně dodržovanou tradicí je pečení a krájení tzv. *vasilopity* na Nový rok. Důležitým faktorem v této tradici je tedy řecký novoroční koláč, což značí, že i na pokrmy a řeckou kuchyni je kladen velký důraz. Do tohoto koláče je zapečena mince a tradice praví, že kdo ji najde, bude mít po celý rok štěstí. Informátor uvádí, že je to opět příležitost, kdy se sejdou s přáteli a kolegy a navzájem si popřejí vše nejlepší do nového roku.

„...na ten Novej rok se dělá ta pita, ale pro štěstí se tam dává nějaká mince. To se dělá, když sou třeba výročí, tak se dělají pity, takže dycky po novym roce ve všech podnikách se udělá... Sejdou se všichni v práci a dělá se pita.“

4.2 Reprezentant skupiny č. 2 – novodobý ekonomický emigrant

Pan Fotis (49 let, učitel angličtiny). *Pan Fotis se narodil v roce 1969 v Řecké Soluni (řecky Thessaloniki). Dalších 18 let strávil i se svou rodinou v Austrálii a nyní posledních 5 let cestuje mezi Řeckem a Českou republikou. Posledních 22 měsíců žije v Praze. Pracuje jako učitel angličtiny na střední škole a zároveň jako vedoucí prodeje v řecké cestovní kanceláři. Je svobodný a bezdětný.*

Informátor svátek 25. března slavil jak v Řecku, tak v Austrálii a nyní jej oslavuje i zde v České republice. Účastní se oficiální slavnosti pořádané Řeckou obcí, kterou zmiňoval již pan Giorgos. Hlavní rozdíl mezi místní, českou oslavou, a tou v Řecku je nepřítomnost vojenských a školních pochodů. Ty se konají v ulicích všech měst i vesnic v Řecku, studenti mají na sobě národní uniformy v modrých a bílých barvách. Veškeré obchody, střediska, školy i zařízení jsou v tento den zavřeny. Studenti v rukou drží řecké vlajky, které jsou taktéž vyvěšeny na budovách. Oslavy v Austrálii byly podobného rázu. Dle informátora je důvodem nekonání pochodů zde v Praze zejména menší početnost osob řecké národnosti.

„A hlavní rozdíl je, že v Řecku, kromě toho, že se tento svátek oslavuje v nějakém větším prostoru, v nějakém sále, tak jsou tam také pochody. Studenti pochodují v ulicích a mají na sobě národní uniformy, aby si to připomněli a oslavili. To je nicméně podobné jako v Americe nebo Austrálii.“

V Praze se každoročně účastnil oslavy pořádané Řeckou obcí v kulturním sále na Smíchově. Mezi účastníky má spoustu přátel, zejména z řad představitelů Řecké obce. Oslava pro něj představuje zejména setkání dvou odlišných kultur, české a řecké, a oslavu řeckého národního cítění spojeného s tanci, hudbou a pohoštěním.

„Jsou zde proslovy, tance, tradiční řecké jídlo a někdy také zvou určité lidi, ti mohou být buď z řecké, nebo české komunity, aby hovořili o řecko-českém přátelství a historii. O vztahu mezi těmito dvěma zeměmi, což sahá do historie po druhé světové válce.“

Zvláště velký důraz klade informátor na kulturní splynutí dvou národnostních skupin – české a řecké. Přátelskému poutu mezi Českou republikou a Řeckem přikládá velkou hodnotu, zároveň je to jeden z hlavních významových parametrů, který pro něj oslava tohoto svátku představuje. Důležité je pro něj vzájemné poznávání a pochopení případných odlišných zvyklostí a způsobů života, což je do značné míry spojeno s otázkou integrity do majoritní společnosti.

„...se týká kulturního splynutí a spojení, kdy se dají dohromady lidé ze dvou komunit, ze dvou různých společností, aby si vyměnili názory, jejich způsob života a to, v co věří. Čechové a Řeci jsou pospolu a řeknou si, ano, v tento den se budeme více soustředit na zachování řeckých tradic, ale zároveň s velmi silným českým zabarvením, neboť se zde narodilo mnoho dětí řecko-českým rodinám. Je to skvělý způsob, kdy se dvě komunity spojí proto, aby se navzájem lépe poznaly a pochopily a zachovávaly své tradice. To je ten druhý význam, který je pro mě velmi důležitý.“

Druhý význam, který informátor tomuto dni přikládá, je politického, dějinného a kulturního rázu. Připomíná si tím politické a ideové události a zároveň tím vyjadřuje vztah ke svým kořenům a tradicím rodné země.

„Pro mě je nejdůležitější... Má to dva významy, zaprvé, je to připomínkový den. Připomínáme si tradice a kulturu míst, odkud pocházíme.“

Svátek 28. října považuje informátor za stejně významný, jako ten předchozí. V Řecku se jako student povinně účastnil pochodů ve svém rodném městě, Soluni. Ty nabíraly obrovských rozměrů, studenti opět oblékali uniformy v národních barvách a pochodovali napříč ulicemi. Zároveň tam také existovaly pochody vojenské a armádní. Nyní v Praze se slavnosti účastní znovu skrze pozvání Řecké obce. Průběh slavnosti je dle něj téměř totožný jako průběh oslavy 25. března. Liší se v historickém kontextu událostí, které připomínají začátek řecké revoluce a boj o nezávislost řeckého státu.

Význam oslavy přikládá podobným důvodům jako u svátku předchozího. Je to příležitost, jak se setkat s přáteli a oslavovat společně tancem, hudbou a dobrým jídlem a pitím. Nad to však staví setkání a vzájemné prolínání řecké a české kultury a jejich hodnot.

„Viděl jsem je tam pokaždé (myšleno Čechy, pozn. autora), chodí tam vždy, podporují řecké tradice a řeckou kulturu a chodí tam, aby uctili tyto tradice, což je ještě důležitější, než jen pouhá oslava svátku.“

Jeví se, že se informátorovo chápání oslavy těchto svátků v průběhu času částečně proměnilo z politického na mezikulturní, a to zejména s příchodem do České republiky. Ústředním bodem oslav je pro něj nyní setkávání obou kultur a přítomnost Čechů na řeckých slavnostech, čehož si velmi váží a projevuje tak náklonnost nejen k řeckým, ale i k českým hodnotám.

„Pro mě je to pocta. Ne jen proto, že přijdou oslavit něco, co je výhradně řecké, ale taky proto, že dokazují, že spousta z těch zásad, o kterých si myslíme, že jsou výhradně naše, tak nejsou... Jsou společné. Patří ke všem společnostem a svou pouhou přítomností na té oslavě to dokazují. Je to opravdu pocta.“

Mezi další významné svátky dle informátora patří 1. květen; svátek práce a zejména oslava příchodu jara. Dříve jej oslavoval i v Řecku, s rodinou sbírali květiny, nosili je domů a poté společně hodovali. V Austrálii nebyl tento svátek příliš výrazný, a proto mu nyní informátor přikládá velký význam, neboť jej zde znovu oslavuje se svými řeckými přáteli a dle svých slov se zde „opět cítí jako doma“. V tento den se se svými přáteli vydává ven do přírody, například do petřínských zahrad. Trhají zde společně květiny a poté je nesou tam, kde je společná hostina, v tomto případě to může být třeba řecká taverna, kterých je v Praze hned několik. Ohromný důraz je při této oslavě kladen na jídlo, řeckou kuchyni a vzájemnou přítomnost rodiny a blízkých přátel. To je i stanovisko informátora.

„...zase jsem to začal slavit, i tady v Praze, a zase jsem se začal cítit jako doma. To, jak lidi oslavují tento velice důležitý den, boj pracujících lidí, a toho, co dokázali, takže... Při oslavě 1. května se tady cítím jako doma.“

„V Řecku, a samozřejmě to přivezli i sem, se to slaví skrze jídlo. To se stalo velmi důležitým faktorem při oslavách... Znamená to, že jsou všichni pohromadě, na nějakém místě, třeba v řecké taverně nebo restauraci. Tohle už není jen o tom sejit se v nějakém sále. Je to více spojené s jídlem, takže se sejdeme v řecké restauraci a vaříme, pečeme jehně, grilujeme maso... Sedíme spolu, mluvíme o životě, užíváme si jídlo... A takto si ten den připomínáme.“

V otázce tradic jsou pro informátora nejdůležitější ty tradice spojené s tradičním řeckým folklórem, tedy řeckou hudbou, tancem a písněmi. Při svátečních oslavách či jen přátelských a rodinných setkáních představují v životech Řeků ten nejvýznamnější faktor. Naopak, co se týče tradic spojených s religiozitou, informátor deklaruje, že netvoří důležitou součást jeho života. Zdůvodňuje to zejména tím, že nežije ve společnosti tolik lpící na náboženské tradici.

„...řecká tradice praví, že Řekové si ji zachovali i mimo svou zemi po dlouhou dobu, hlavně prostřednictvím náboženství a také jídla. Co zachovávám já, jasně, tradice spojené s jídlem a řeckou hudbou, nicméně ty, které jsou spíše náboženského charakteru, ty nedodržuji. Pravděpodobně proto, že žijeme ve společnosti, která není tolik

nábožensky založená, je to jednoduché nedodržovat... A naopak udržovat ty, které jsou spojené s jídlem, hudbou a zábavou.“

4.3 Reprezentant skupiny č. 3 – potomek čistě řeckého manželství

Vasilis (16, student gymnázia). *Vasilis se narodil v roce 2002 v Praze. Oba jeho rodiče jsou Řekové, kteří se narodili na území České republiky. Je studentem 1. ročníku gymnázia, velmi ho baví historie, které se aktivně věnuje. Do Řecka, kde má příbuzné, jezdí každoročně a velmi rád.*

Informátor uvádí, že má pro něj svátek 25. března klíčový význam. Vztahuje se k němu zejména proto, že není křesťansky založen a svátkům a oslavám spojeným s religiozitou nepřikládá takovou váhu. Tento den je pro něj, jak sám tvrdí, působivý zejména z historického hlediska a to obzvláště proto, že ho baví vzdělávat se v oblasti dějin. Zároveň cítí závazek vůči lidem, kteří se tehdy pro řecký stát obětovali, a společnou oslavou jim tak projevuje vděčnost.

„A tady ten mě zajímá právě kvůli tomu, že po asi 400 letech, protože 29. května 1453 padla Konstantinopol, tak právě jako po 400 letech zhruba bylo... jako řecký stát se znova nadechl, a já jako to mám načtený do posledního momentu a opravdu je to působivé, co se tam stalo.“

„Já to cítím vnitřně, prostě na ten den nezapomenu nikdy a jako připomínám si to pokaždé, ... Kdyby se to nestalo, tak asi jako úplně moc dneska nejsme tady.“

S rodiči se účastní oslavy pořádané Řeckou obcí, stejně jako předchozí dva informátoři. Oslavy se účastnil každoročně, a to již od útlého věku. Chodíval do řeckého pěveckého sboru, který zastřešuje Řecká obec Praha, se kterým na této oslavě vystupoval; prezentoval řeckou hymnu a další řecké písně. Byl a stále je na tento akt velmi hrdý, neboť prezentace písní či básní z řecké kultury pro něj byla významným počinem.

„Já dokonce, jak jsem byl v tom sboru, protože většinou sbor prezentuje tu hymnu, já jsem byl mezi menšíma, menší tam většinou jako nechodili, protože jí neuměli, já jsem vždycky si stoupl dopředu, k těm velkým.“

Průběh oslavy popisuje stejně, jako předešlí informátoři, tedy hovoří o tom, že hlavním bodem programu jsou tradiční řecké tance a hudba. Vzpomíná však ještě tombolu, která se

pořádá ke konci večera. Co ho naopak zaráží, je nepřítomnost řeckého jídla na oslavě. V kulturním sále na Smíchově, kde se slavnost pořádá, figuruje pouze český catering, který dodává české jídlo i nápoje. To informátor neuznává za příliš vhodné, neboť je to zejména oslava řecká a uvítal by, kdyby se k českým pokrmům a nápojům přidaly i ty řecké. Z toho je patrné, nakolik je informátor vázán na svou řeckou identitu, která je budována i prostřednictvím řeckých tradic spojených s řeckou kuchyní.

„A co mě teda zarazilo, v poslední době, vůbec tam není řecký jídlo. Prostě knedlíky, na řecký akci. To nedávám... Myslím si, že to úplně nedělá dobře, že by to chtělo, neříkám, že ho odstranit, ale přidat tam i to řecký, když je to řecká oslava.“

Dále informátor zdůrazňuje přítomnost Čechů na oslavě a jejich zájem o „řectví“, kterým mám na mysli celkový řecký duch oslavy. Jeho postoj k přítomnosti osob českého původu je velmi kladný, hodnotí je jako něco, co klasickou řeckou oslavu oživuje a přidává jí mezietský nádech. Jako pozitivum hodnotí zájem o řecký folklór, zejména zájem o tradiční řecké tance, kterým se mnoho Čechů a Češek naučilo a na oslavě tedy tančí obě etnika společně.

„Já pozoruju prostě léta spoustu lidí, co jako prostě nejsou Řekové a chodí tam. A tančí každé rok a jakoby z tohoto důvodu... Mně se líbí, když jako prostě člověk, kterej nemá s řeckou kulturou nic společnýho, jako si řekne: ‚Tak mně se to líbí a půjdu tam prostě‘. Jako jsou takhle v tý řecký společnosti, tak je to hezký, je to legrace, je to jako příjemný.“

Informátor přináší i srovnání, jak dle něj oslavy vypadaly dříve, a jak vypadají nyní. Vasilis nabývá dojmu, že dříve byly oslavy národních svátků vitálnější a lidé skrze ně více projevovali „svá řecká já“. Zdá se mu, že někteří jedinci postupem času pozbývají na své řecké identitě a klade si otázky, proč tomu tak je. Neuvědomuje si však, že v průběhu času u některých jedinců dochází k postupné asimilaci do majoritní společnosti, kdy přejímají obyčeje, hodnoty a zvyklosti společnosti, ve které žijí. Zde je opět patrná spojitost s tematikou integrace.

„Tak bylo to mnohem živější, ti Řekové mi přišli jiní prostě. Já si myslím, že každým rokem, co tu jsou, ztrácej svojí řeckost, svoje myšlení. A když někdo mi říká, že: ‚Já jsem se narodil v Řecku, vyrůstal jsem a žil jsem v Řecku‘, tak jako očekávám, že si zachová to myšlení a jako ne, že by mi to vadilo, ale spíš mě to pak zarazí a divím se, jak se to může tak rychle změnit.“

Svátek 28. října informátor slaví s řeckou komunitou na slavnosti Řecké obce, stejně jako tomu bylo u svátku předešlého. Uvádí, že oslavy jsou prakticky totožné. Přestože zná historický kontext událostí roku 1940 a ví, proč se tento den připomíná, sám o sobě přímo tomuto dni tak přílišný význam nepřisuzuje. Stále však dle jeho mínění patří k nejvýznamnějším dnům historie řeckého státu. Zmiňuje, že kromě večerní zábavy také přes den sleduje televizní programy, které o tomto dni vysílá řecká televize.

Z jeho postojů a hledisek je patrné, že je na svůj řecký původ velmi hrdý a činí maximum pro to, aby si své řectví zachoval i přes skutečnost, že se narodil a žije v České republice. Dle něj důležité si svůj původ připomínat v každodenním životě, nejen při svátečních událostech.

„Já si myslím, že každý den bychom měli vědět, že jsme Řekové. Protože znám i takové, kteří si to připomenou jednou, dvakrát za rok. Takže já si myslím, že každý den bychom měli být stejným podílem hrdí, stejným podílem Řekové, stejným podílem bychom jakoby si je měli připomínat, všechny tady ty lidi.“

Znalost řeckého jazyka a jeho aktivního užívání je pro informátora zásadní. Ačkoliv navštěvuje české gymnázium a češtinu ovládá plynule, řečtinu považuje za jazyk hlavní a primární. Doma s otcem mluví zásadně řecky, s matkou střídavě česky i řecky. Zdůrazňuje však, že u svých řeckých vrstevníků se s tímto jevem nesetkává.

„...kdybych já si vzal teďka k sobě nějakého člověka, který se právě narodil rodičům tady v Česku, tak jako ani nebude umět řecky dobře.“

Významným hlediskem posilujícím řeckou identitu Řeků je dle postojů informátora rovněž řecká kuchyně. V jejich domácnosti se zásadně připravují pokrmy z řecké či středozezemní kuchyně, jako příklad uvádí svůj nejoblíbenější pokrm *pastitsio* (řecká obdoba lasagni). Řecké jídlo a tradice s ním spojená hraje neopomenutelnou roli v informátorově životě.

4.4. Reprezentant skupiny č. 4 – potomek česko-řeckého manželství

Michaela (27, prodejce v cestovní kanceláři). *Paní Michaela se narodila v roce 1991 v Berouně. Je potomkem smíšeného manželství, její otec je Řek a matka Češka. Jako malé dítě bydlela s rodiči v Řecku, poté se ale již natrvalo přestěhovali do České republiky. Nyní je na mateřské dovolené se svým jedenáctiměsíčním synem. Její manžel je českého původu.*

Informátorka státní řecké svátky 25. března ani 28. října v současnosti neslaví. Vzpomíná, že když byla mladší, účastnila se s otcem oslav pořádaných Řeckou obcí, na oslavy má však jen matné vzpomínky. Vybavuje si proslovy předsedkyně Řecké obce a tradiční řecké lidové tance s následnou zábavou. Účast na oslavách pro ni však nebyla nijak významná, ba dokonce zmiňuje, že její účast byla takřka vynucená.

„No, nechtěla, protože v tu dobu mě to nebavilo tam být samotná, že jo, s tátou a tak... Takže pro mě to nebylo tak moc jako záživný.“

Zmiňuje, že v rodinném kruhu a v jejich domácnosti se řecké národní svátky příliš neoslavovaly, pouze otec se účastnil, a stále účastní, oficiálně pořádaných oslav v rámci řecké komunity. Informátorka zmiňuje především české svátky a oslavy, kterým přikládá určitý význam, zejména Vánoce a Velikonoce, které s manželem ovšem slaví „po česku“. Na Velikonoce zdobí vejce, peče mazanec a beránka, což jsou typicky české velikonoční zvyky. Jedinou řeckou tradicí, kterou informátorka uchovává, je pečení tzv. *vasilopity* na Nový rok, což je tradiční novoroční koláč, do kterého se pro štěstí zapéká mince.

„Jenom tu pitu akorát, tu novoroční.“

Co se týče ostatních řeckých tradic, pro informátorku je nyní důležitá alespoň znalost řeckého jazyka, přestože v mladším věku nebyla stejného názoru.

„...vim, že jako malá jsem do toho byla furt strkaná a mě to nebavilo, že jo...“

Důraz klade na to, aby měl syn později povědomí o původu své matky, o řeckých kořenech, ale také o řecké kultuře a jazyce. Nepřeje si, aby se řečtví u další generace z rodiny vytratilo.

„...co se týče (jméno syna) právě, tak ho do toho zapojovat trošku, do toho Řecká no, když má takhle ty předky, tak určitě jakoby i s manželem jsme domluvený, že ho časem třeba, až bude větší, budeme brát třeba občas na nějakou tu oslavu, že jo, a tak.“

Ze stanovisek informátorky je patrné, že si na řecké identitě příliš nezakládá. Přestože je pro ni důležité zachovávat alespoň znalost jazyka, u ostatních tradic je pro ni význam vcelku minimální. Způsobuje to pravděpodobně fakt, že informátorka byla plně integrována do české společnosti, neboť se zde narodila, vyrůstala zde, navštěvovala českou školku i školu a nepřicházela příliš často do styku s vrstevníky řeckého původu. Navazuje především na svátečnost a tradice většinové společnosti, řecké tradice a zvyklosti se v jejím případě vyskytují jen v malé míře.

Přesto si zachovává vědomí svých řeckých kořenů, i když je v realitě buduje na řeckém jazyku. V této podobě je rozhodnuta rodinné řectví předat i svému synovi. Řecké svátky a tradice téměř nedodrží a nepoužívá k sebeuvědomování v řectví. Jedinou zachovávanou tradicí je již zmíněné pečení řecké *vasilopity* na Nový rok, který ovšem slaví již podle světového občanského kalendáře, nikoliv kalendáře pravoslavného.

4.5 Reprezentant skupiny č. 5 – organizátor řeckých slavností v Praze

Angeliki (45, majitelka řecké taverny). *Paní Angeliki pochází z menšího města v severovýchodním Řecku. Je vdaná, s manželem mají dvě děti ve věku 15 a 18 let. Do České republiky se přestěhovala s celou rodinou v roce 2013, a to kvůli pracovním povinnostem manžela. Před 6 měsíci si v Praze spolu s kamarádem otevřela typickou řeckou tavernu.*

Informátorka svátek 25. března slavila, když ještě bydlela se svou rodinou v Řecku, slaví ho ovšem i nadále zde v České republice. Vypráví, že se v Řecku k tomuto dni konaly všude obrovské oslavy. Její děti se účastnily povinných školních pochodů, kam se na ně s manželem chodili podívat a také se zde setkávali se svými přáteli. Poté následovalo společné přesunutí buď do některé z řeckých taveren, nebo do něčí domácnosti, kde započala hostina a veselí.

„Takže jsme se tam šli podívat na své děti, přátele a potom, samozřejmě, jsme šli jíst. Do taveren nebo k někomu domů, s celou rodinou.“

Oslavy v Řecku jí zůstaly v paměti jako velká celospolečenská událost, které se účastnilo celé město. Na 25. březen vzpomíná jako na svátek celých rodin, na jehož průběhu měli jednotliví členové odlišný aktérský podíl. Zdůrazňuje průvody, zábavu přátelských skupin za přítomnosti dospělých i dětí, závaznou konzumaci tresky v česnekové omáčce, tradičního jídla tohoto dne, a dalších svátečních pokrmů. O genezi svátku a jeho významu hovoří až na přímý dotaz; odpověď pak formuluje jako svoje stanovisko. (Předpokládá, že řecký státní svátek 25. března je jako připomínka mezníku v historii země obecně znám i Čechům, s nimiž přichází do kontaktu.)

V Praze tento svátek informátorka oslavuje dvěma způsoby, a to a) v kruhu „oficiálním“ – na oslavě pořádané Řeckou obcí Praha, a b) v kruhu „rodinném“ – ve své řecké taverně, kde sama pořádá oslavu, a to zejména (ale nejen) spolu s rodinou a přáteli. Jako oficiální smíchovskou oslavu (pořádanou Řeckou obcí) vnímá především proto, že se jí účastní

diplomatictí zástupci - řecký i kyperský velvyslanec. Dále proto, že je tu již předem domluvený program, který má danou osnovu; zahrnuje například taneční a hudební vystoupení dětských folklórních souborů.

„Na Smíchově je to oficiální. Oficiální slavnost, kam přijde i řecký velvyslanec, kyperský velvyslanec. Děti tam tancují folklorní tance, zpívají tradiční písně.“

Druhou oslavu informátorka organizuje ve své taverně: *„...tady to oslavujeme jako podnik, řekněme. S přáteli.“* Oslava spočívá převážně na řecké hudbě a řecké kuchyni; je inspirována osobní zkušeností ze spontánních setkávání přátelských skupin při svátku 25. března. Paní Angeliki zmiňuje, že v tento den připravuje speciální tradiční pokrm; smažená treska s česnekovou omáčkou. Konzumují se další tradiční pokrmy a nápoje řecké kuchyně, jako jsou například saláty, *ouzo*, *tsipouro* a řecká vína. Hudba je na oslavě typicky řecká, někdy zde hraje živě řecká kapela, ale nemusí to být pravidlem. Důležité jsou také symboly připomínající Řecko; po celé místnosti jsou vyvěšeny řecké vlajky.

„Řekněme, že všude pověsíme řecké vlajky, po celé taverně a... Řecká hudba. ...a v tento den jíme speciální druh ryby, tresku s česnekovou omáčkou. To je tradiční pokrm tohoto dne. A všichni ho jedí.“

Této oslavy se účastní nejen její řecká rodina a přátelé, ale také lidé českého původu. Informátorka k jejich přítomnosti má velmi pozitivní postoj, stejně jako předešlí informátoři. Oceňuje zájem majority o řeckou kulturu, řecké zvyklosti, způsob slavení a zejména o řeckou kuchyni. Z jejího postoje je patrný blízký, přátelský a kladný vztah k české společnosti a zároveň vůle zviditelnit řeckou kulturu a zprostředkovat její poznání.

„Jsou zvědaví, chtějí se přiučit a zjistit, jak to tady funguje. Chtějí se podívat, naučit se, ochutnat tento druh jídel... Jsou nám velmi blízcí.“

Ke svátku 28. října se informátorka vyjadřuje podobně, jako ke svátku předešlému. Opět se účastní dvojích oslav, přičemž průběh těchto oslav je dle ní každoročně stejný. Oslava konající se v jejím podniku je totožná s oslavou druhého státního svátku, také jsou po místnosti vyvěšeny řecké vlajky a na programu je tradiční řecká hudba, písně a konzumují se pokrmy a pochutiny z řecké kuchyně. Rozdíl je ovšem v tom, že v tento den se žádný specifický pokrm nepřipravuje.

„Ano, to slavíme stejně. Úplně na stejný způsob. Ale v říjnu nejíme tu tresku (smích). Jíme řecké jídlo, ale ne nic specifického.“

Významnost, kterou informátorka těmto dvěma státním svátkům přikládá, je obrovská. Oslavy pro ni nesou tři hlavní významy; a) politický, vztažený k politickým a historickým událostem řeckého státu, b) společenský, založený především na rodinných a přátelských vztazích, a c) kulturní, zakotvený ve sdílené řecké tradici, hudbě, písních a řecké kuchyni. Přestože se všechny tři významy vzájemně velmi úzce prolínají, do popředí v postoji informátorky vystupuje první z nich, tedy politický.

„Je důležité si to připomínat. Lidé bojovali, obětovali se... Obětovali všechno, život, rodinu, peníze... Pro nás to má velmi hluboký význam, pro Řeky. ... nejen pít, tancovat, ale číst, zamýšlet se o tom dni...“

O řeckém festivalu (pořádaném Asociací řeckých obcí k příležitosti 70letému výročí příchodu Řeků do Československa) informátorka ví, nepřisuzuje mu však přílišnou důležitost, přestože má povědomí o účasti diplomatických zástupců Řecka a Kypru.

Informátorka ve své taverně také přibližně dvakrát do měsíce pořádá tzv. řecké večery, které obsahují podobné prvky, jako oslavy státních svátků, tedy co se týče řecké hudby, tance a řecké kuchyně. Ačkoliv se neoslavuje žádná významná historická událost, jsou pro informátorku tyto večery velmi důležité, neboť je to příležitost, kdy se opět sejde se svými známými, rodinou, přáteli, ale i ostatními osobami z řecké komunity či osobami tuto komunitu podporující. Zároveň je to pro informátorku způsob, jak prezentovat a dál předávat řeckou kulturu, zejména proto, že se na těchto událostech vyskytují i Češi, což považuje za velmi pozitivní. Navazují se zde nové kontakty a především se oslavuje řečtví a řecká kultura.

„...a abychom poznali jiné lidi, kteří se o nás chtějí něco dozvědět. O naší pohostinnosti, o naší mentalitě. O hudbě, a jak se tancuje, jak se pije... Prostě to chtějí vidět, bezdůvodně.“

Informátorka prostřednictvím svátečnosti a řeckých tradic udržuje kontakt s Řeckem a českými Řeky usídlenými v Praze. Je to pro ni způsob sebeidentifikace, uvědomování a potvrzování si své řecké identity. Svě řečtví vyjadřuje skrze společné oslavy a společně dodržovanou tradici spojenou zejména s řeckým folklórem a řeckou kuchyní, která pro ni má nepostradatelný význam.

„...jídlo, hudba a tanec jsou celý náš život. Když jsme šťastní, tak jíme. Když jsme smutní, tak jíme. Když jsme velmi šťastní, tak tancujeme. Ale jíme při každé příležitosti (smích).“

Důraz klade také na rodinné svátky; Vánoce a Velikonoce. Náboženské přesvědčení hraje v jejím životě velkou roli, od čehož se dále odvíjí vztah k církevním svátkům. U svých dětí informátorka buduje jejich řeckou identitu zejména na rodinných a pravoslavných svátcích. Politický a historický význam řeckých státních svátků u jejích dětí výrazně upadá („*Oni to znají, samozřejmě, ale není to pro ně tak emocionální...*“), což je způsobeno zejména vlivem českého prostředí a vztahem mezi nimi a americkou školou, kterou v Praze navštěvují a která určitým způsobem ovlivňuje postoj k jejich řečtví. Informátorka zmiňuje hlavně úpadek znalosti řečtiny svých dětí, kterou postupně vlivem česko-amerického prostředí nahrazují zejména v psané podobě jazykem anglickým.

„Zapomněli psát řecky, píšou řecko-anglicky. Anglicky mluví plynně, píšou správně, ale když chtějí napsat třeba zprávu v řečtině, panebože... Všechno je špatně.“

5 Závěr

Ve své práci jsem se zabývala festivitiemi řecké diaspory v Praze z pohledu jednotlivých vybraných aktérů. Zaměřila jsem se cíleně na řecké státní a politické svátky, na problematiku budování a zachovávání řecké identity a na téma řeckých tradic, prostřednictvím kterých aktéři rovněž vyjadřují svůj řecký původ.

V teoretické části jsem vycházela z odborné literatury a výzkumů zabývajících se řeckou menšinou na území České republiky. Hlavními tématy bylo vymezení užívaných pojmů, otázka integrace, nástin historicko-politického kontextu přítomnosti Řeků v České republice, soupis organizací sdružujících řeckou komunitu v ČR, výčet nejčastěji oslavovaných svátků, událostí a popis řeckých tradic. V metodologické části jsem vycházela z rozhovorů pořázených s jednotlivými reprezentanty vybraných řeckých skupin žijících v jedné lokalitě. Získaná data jsem analyzovala a výsledky výzkumu jsem interpretovala ve třetí části této práce.

Cílem výzkumu bylo analyzovat význam svátečnosti „českých Řeků“ žijících v Praze a odpovědět na stanovené základní výzkumné otázky. Ty se týkaly pohledu aktérů na řecké státní a politické svátky, dále jakým způsobem se k těmto svátkům vztahují a zda na jejich základě dochází k budování řecké identity, a v neposlední řadě k otázce řeckých tradic a jejich zachovávání.

Z výsledků výzkumu je patrné, že v oblasti svátečnosti hrají státní svátky 25. března (Den nezávislosti) a 28. října (tzv. „Oxi“ den) v životech českých Řeků velmi zásadní roli. Většina z mých informátorů tyto svátky v České republice oslavuje každoročně, a to buď v kruhu rodinném, nebo společně s příslušníky řecké komunity na oficiálně pořádaných oslavách. Důležitými faktory, které dotvářejí slavnostní atmosféru při oslavách situovaných do veřejného prostoru, jsou tradiční řecké tance jednak prezentované folklórními soubory, ale také samotnými aktéry. Druhým faktorem je tradiční řecká hudba a písně, které při oslavách nikdy nechybí.

Na svátky je tedy nahlíženo ze tří různých pohledů. Za prvé pro aktéry představují způsob, jak se opětovně setkat se známými, přáteli a příslušníky řecké komunity či jak poznávat a navazovat vztahy s příslušníky majoritní společnosti, kteří řecké oslavy navštěvují. Toto je tedy stanovisko *společenské*. Druhým je stanovisko *politické*, kdy aktéři přisuzují význam dějinným a politickým událostem řeckého státu, ze kterého pochází. Třetím stanovisko má ráz *kulturní*, kdy je oslava svátků projevem řecké kultury a jejích hodnot, spojená především s řeckým folklórem a řeckou tradiční kuchyní.

Nutno zmínit, že u jednoho aktéra výzkumu, ženy z česko-řeckého manželství s vědomím dominující české identity, se ani jedno z výše zmíněných stanovisek nevyskytovalo. Řecké státní svátky ani svátky českých Řeků, konstruované na paměti migrace do Československa neslaví. Své řecké kořeny si připomíná v kruhu rodiny řeckým obřadním pečivem a řečtinou, kterou předává svému synovi. Ty a nikoli svátky jsou pro ni symboly jejího řectví.

K budování řecké identity dochází u informátorů především v samotném aktu oslavování. Společná politická a dějinná historie aktéry spojuje u příležitosti oslavy, připomínají si jejím prostřednictvím svůj řecký původ a společné národní zázemí. Svou řeckou identitu tedy většina z nich staví na společném slavení významných řeckých dní, kdy dochází k bližšímu navazování vztahů jak k Řecku jako zemi, z níž pocházejí, tak k Řekům žijícím v Praze a příslušníkům řecké diaspory. Výraznými prvky oslav těchto svátků, ovlivňujícími chápání řecké identity aktérů, jsou zvláště prvky tradiční řecké kultury.

Nejdůležitějšími tradicemi v životě „českých Řeků“ jsou jednoznačně tradice spojené s řeckým folklórem, řeckou kuchyní a řeckým jazykem. Tyto tradice se vyskytují v životě každého z nich, a to zejména při významných životních či společenských událostech. Na těchto tradicích výrazným způsobem budují svou řeckou identitu.

Jedná se především o tradiční řeckou hudbu, která se objevuje jak v každodenním životě Řeků, tak při svátečních událostech. Typickým řeckým hudebním nástrojem je *buzuki*, strunný nástroj vzdáleně připomínající kytaru, který tvoří základ řecké hudby instrumentální i písňové. Tradiční řecká hudba je rovněž spojena s tanečním folklórem, který má mnoho podob. V Praze existuje taneční soubor Akropolis, který zajišťuje Řecká obec Praha a který se spolu s jinými účastní řeckých oslav. Tanec je výrazným nástrojem budování řecké identity, na kterém si zakládá většina aktérů výzkumu.

Řecká kuchyně tvoří jádro řecké sebeidentifikace aktérů. Hostiny, hodování a konzumace řeckých pokrmů a nápojů jsou základním faktorem v otázce řecké identity. Několik tradičních pokrmů je přímo spojeno s řeckými oslavami, například již zmíněná treska s česnekovou omáčkou připravovaná ke Dni nezávislosti, 25. březnu, nebo řecký novoroční koláč *vasilopita* spojený s rodinnou tradicí.

Řecký jazyk je pro všechny aktéry neopomenutelným spojovatelem mezi nimi a svým řeckým původem. Všichni považují jako povinnost zachovat si znalost řečtiny, na jejímž základě je výrazně budováno jejich řečtví a řecká identita.

Z výsledků výzkumu byla patrná náklonnost informátorů k Řecku a řeckému původu, stejně jako pýcha a hrdost na řeckou kulturu, hodnoty a zvyklosti řecké společnosti. Obecně lze říci, že přestože informátory souhra různých osudů a událostí přivedla na české území, kde nyní trvale pobývají, nezapomínají na své řecké kořeny a při významných událostech, jako jsou právě státní svátky, si tuto skutečnost náležitě připomínají.

Práce mě přivedla k poznání, jak přínosné je pro nás, jakožto příslušníky majoritní společnosti, soužití s jinými národnostními menšinami, v tomto případě s menšinou řeckou. V průběhu historie, ale i nyní, se mezi těmito dvěma národy utvářely a utváří silná pouta přátelství a je patrný zájem o vzájemné porozumění a poznání kulturních zvyklostí a hodnot, a to nejen na poli festivů a svátečnosti.

Pevně doufám, že tato práce pomůže v takto konkrétně vyhraněné oblasti rozšířit obzory a vzbudí zájem i u dalších výzkumníků, kteří považují za důležité se otázkám etnických menšin v České republice zabývat.

6 Seznam použité literatury

AMSELLE, J. – L. (1997): *Napětí v kultuře*. Cahiers du CEFRES. N° 12, březen 1997, s. 19.

BARTH, F. (ed.) (1969): *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Oslo, Scandinavian University Press.

BERRY, J. W. (1980): *Acculturation as Varieties of Adaptation*. In: PADILLA, A. (ed.), *Acculturation: Theory, Models and Some New Findings*. Boulder, Westview Press, s. 9-25.

BERRY, J. W. (1992): Acculturation and Adaptation in a New Society. *International Migration*, Vol. 30, Special Issue: Migration and Health in the 1990s, s. 69-85.

BERRY, J. W. (1997): Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology*, Vol. 46, No. 1, s. 5-34.

BOSWICK, W., HECKMANN, F. (2006): *Integration and access to social right of migrants: The contibution of local and regional authorities* [online]. © European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2006 [cit. 7. 3. 2018]. Dostupné z WWW: <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf>.

BOTU, A., KONEČNÝ, M. (2005): *Řečtí uprchlíci. Kronika řeckého lidu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 1948–1989*. Praha, Řecká obec.

ERIKSEN, T. H. (2008): *Sociální a kulturní antropologie*. Praha, Portál.

FROLCOVÁ, V. (2005): *Folklor a obřad v kalendářním cyklu*. In: TYLLNER, L., UHEREK, Z. (eds.): *Kultura, společnost, tradice: soubor statí z etnologie, folkloristiky a sociokulturní antropologie*. Praha, Etnologický ústav, s. 75-114.

HENDL, J. (2005): *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha, Portál.

HOBSBAWM, E. (1983): *Introduction: Inventing Traditions*. In: HOBSBAWM, E., RANGER, T.: *The Invention of Tradition* [online]. Cambridge, 1983 [cit. 5. 3. 2018].

Dostupné z WWW:

http://psi424.cankaya.edu.tr/uploads/files/Hobsbawm_and_Ranger_eds_The_Invention_of_Tradition.pdf.

HRADEČNÝ, P. a kol. (2015): *Dějiny Řecka*. 3. vyd., Praha, Lidové noviny.

KELLER, J. (2017): Komunita. In: NEŠPOR, Z. R. (ed.): *Sociologická encyklopedie* [online]. Sociologický ústav AV ČR, V.V.I. [cit. 11. 6. 2018]. Dostupné z WWW:

https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Hlavn%C3%AD_strana.

MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. (1996): *Velký sociologický slovník: II. svazek, P-Ž*. Praha, Karolinum.

OTČENÁŠEK, J. (1998): *Řecká národnostní menšina v České republice dnes*. Český lid, roč. 85, č. 2, s. 147-159.

OTČENÁŠEK, J. (2002): *Řekové a řečtí etničtí Makedonci v České republice*. In: UHEREK, Z.: *Úspěšné a neúspěšné strategie integrace cizinců*. Nepublikovaná výzkumná zpráva. Praha, Etnologický ústav AV ČR, s. 273-292.

PRŮCHA, J. (2004): *Interkulturní psychologie*. Praha, Portál.

RÁKOCZYOVÁ, M., TRBOLA, R. (2009): *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha, SLON.

REIFER, T. (2006): Diaspora. In: TURNER, B. S.: *Cambridge Dictionary of Sociology*. Cambridge, Cambridge University Press, s. 142.

SLOBODA, M. (2002): *Národnostní menšiny na přelomu tisíciletí: Řecká a makedonská etnická skupina v Česku: lingvistické aspekty jejich vzniku a vývoje*. In: *Národnostní menšiny na přelomu tisíciletí: sborník z mezinárodní vědecké konference konané ve dnech 12. a 13. listopadu 2002 ve Slezském ústavu Slezského zemského muzea v Opavě*. Opava, Slezský ústav Slezského zemského muzea v Opavě, s. 234-242.

SVOBODA, M. (2005): *Vynalézání tradic* [online]. E_Antropoweb; Katedra Antropologie FF ZČU, leden 2005 [cit. 5. 3. 2018]. Dostupné z WWW: <http://www.antropoweb.cz/cs/vynalezani-tradic>.

ŠÍŠKOVÁ, T. (ed.) (2001): *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha, Portál.

TSIVOS, K. (2011): *Řecká emigrace v Československu (1948-1968) – Od jednoho rozštěpení k druhému*. Praha, Nakladatelství Dokořán.

ZEMÁNEK, M. (2015): *Pojmy a otázky: Kdo je uprchlík a kdo migrant?* [online]. ČSSD, 24. 9. 2015 [cit. 19. 6. 2018]. Dostupné z WWW: <https://www.cssd.cz/aktualne/nazory-a-komentare/pojmy-a-otazky-kdo-je-uprchlik-a-kdo-migrant/>.

ZISSAKI-HEALEY, T. (2013): *Řecký politický exil a národnostní menšina v českých zemích*. Z řeckého originálu přeložila Věra Klontza-Jaklová. Praha, Řecká obec Praha.

7 Internetové zdroje

Asociace řeckých obcí v České republice. [online]. [cit. 14. 6. 2018]. URL: <<http://www.arovcr.cz/>>.

CK Mundo. [online]. [cit. 20. 6. 2018]. URL: <<http://www.mundo.cz/recko/kuchyne>>.

Demografie. [online]. [cit. 19. 6. 2018]. URL: <http://www.demografie.info/?cz_migrace>

Kalimera Řecko. [online]. [cit. 20. 6. 2018]. URL: <<https://www.kalimera-recko.cz/recke-svatky-a-tradice/velikonoce-v-recku/>>.

Lyceum Řekyň. [online]. [cit. 14. 6. 2018]. URL: <<http://www.lyceumrekyn.cz/>>.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. [online]. [cit. 20. 6. 2018]. URL: <<https://www.mzv.cz/>>.

Řecká obec Praha. [online]. [cit. 14. 6. 2018]. URL: <<http://www.ropraha.eu/>>.

Řecká obec Šumperk. [online]. [cit. 19. 6. 2018]. URL: <http://www.recka-obec-spok.wz.cz/25_mart.html>.

Vláda ČR. [online]. [cit. 14. 6. 2018]. URL: <<https://www.vlada.cz/>>.

8 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Návod k rozhovorům

a) osobní život

1) Mohl/a byste mi říct něco o sobě?

- věk
- místo narození
- práce/studium/volný čas
- doba příchodu do ČR
- místa pobytu v ČR
- manželka (Češka – Řekyně)
- děti

b) festivity

2) Jakým způsobem slavíte den 25. března – Den nezávislosti?

- kde oslavujete?
- s kým?
- co to pro vás znamená?
- jak probíhá průběh oslav?
- kdo všechno se oslavy účastní?
- jakým způsobem probíhala oslava v Řecku?
- jakým způsobem probíhá oslava v České republice?
- jaký význam pro vás má tento svátek?

3) Jakým způsobem slavíte den 28. října – Den OXI – povstání proti Italům?

- kde oslavujete?
- s kým?
- co to pro vás znamená?
- jak probíhá průběh oslav?
- kdo všechno se oslavy účastní?
- jakým způsobem probíhala oslava v Řecku?
- jakým způsobem probíhá oslava v České republice?

- jaký význam pro vás má tento svátek?

4) Jaké další svátky či události slavíte v průběhu roku?

- kde oslavujete?
- s kým?
- co to pro vás znamená?
- jak probíhá průběh oslav?
- kdo všechno se oslavy účastní?
- jakým způsobem probíhala oslava v Řecku?
- jakým způsobem probíhá oslava v České republice?
- jaký význam pro vás má tato událost/svátek/oslava?

c) tradice

5) Jaký význam pro vás má řecká tradice?

- snažíte se o zachování řeckých tradic?
- jakým způsobem?
- jazyk
- tanec, hudba, zábavy
- kuchyně

70η επέτειος του ερχομού των Ελλήνων
στην Τσεχοσλοβακία

Πρόγραμμα εκδηλώσεων 23 Ιουνίου 2018

Αθλητικό πρόγραμμα (8.00 – 12.00)

Αθλητικές εγκαταστάσεις του λυκείου Χλαντνοβ (Hladnov) της πόλης Οστράβα

Μίνι ποδοσφαίρο - τουρνουά ποδοσφαιρικών ομάδων ελληνικών κοινοτήτων της Τσεχίας

Σκάκι και τάβλι - τουρνουά μελών ελληνικών κοινοτήτων της Τσεχίας

Αντισφαίριση και αντιπέρση - τουρνουά μελών ελληνικών κοινοτήτων της Τσεχίας

(Τα τουρνουά μίνι ποδοσφαίρου, σκάκι και τάβλι θα πραγματοποιηθούν στις αθλητικές εγκαταστάσεις του λυκείου Χλαντνοβ (Hladnov) της Οστράβας.

Πολιτιστικό πρόγραμμα (14.00 – 18.00)

Πολιτιστικός Οίκος της πόλης Οστράβα

Παράσταση χορευτικών συγκροτημάτων των ελληνικών κοινοτήτων της Τσεχίας

Χορευτικά συγκροτήματα ελληνικών σχολείων Κρνόβ, Πράγα και Οστράβα

Χορευτικό συγκρότημα Αντιγόνη (παιδικό τμήμα) του Κρνόβ

Χορευτικό συγκρότημα του Λύκειου των Ελληνίδων Τσεχίας

Χορευτικό συγκρότημα Έβρος του Γιαβορνίκ

Χορευτικό συγκρότημα Αντιγόνη (τμήμα ενηλίκων) του Κρνόβ

Χορευτικό συγκρότημα Νέα Ελπίδα της Κάρβινα

Χορευτικό συγκρότημα Προμηθέας του Μπρνό

Χορευτικό συγκρότημα Ακρόπολη της Πράγας

Παράσταση μουσικών συγκροτημάτων της Τσεχίας

Χορωδία Αγίου Γεωργίου (Οστράβα)

Ιορδάνης & Βαγγέλης (συγκρότημα Ποσειδώνας του Σούμπερκ)

Αθηνά Λαγγοσκα με συνοδεία Βαγγέλη Βασιλάκου

Αποστόλης Ιωαννίδης & αδελφές Σπάλα

Μουσικό συγκρότημα Προμηθέας (Μπρνό)

Γιάννης Μόρρας και μπάντα

Φρόσσι Ταρσιπίδου με συνοδεία Βαγγέλη Βασιλάκου

Μουσικό συγκρότημα Ρεμπέτικο (Οστράβα)

Μάρθα & Τένα

Διασκεδαστικό πρόγραμμα (20.00 – 02.00)

Κεντρική Αίθουσα (Hala A) του Εκθεσιακού Χώρου Τσέρνα Λόουκα (Cerna Louka) της πόλης Οστράβα

Λαϊκό γλέντι με συνοδεία μουσικών συγκροτημάτων

Ομοσπονδία Ελληνικών Κοινοτήτων στην Τσεχική Δημοκρατία, z.s.
SPC J 102749, 794 01 Κρνοβ, ID: 653 49 334,
τραπεζική σύνδεση: Komerční banka a.s., Κρνοβ, SWIFT: KOMBCZPP
αριθμός λογαριασμού IBAN: CZ12 0100 0000 8652 1497 0267
web: <http://70vyroci.arovcr.cz>, email: aro.ch.bialas@centrum.cz

70leté výročí příchodu Řeků do Československa

Program festivalu dne 23. června 2018

Sportovní program (8:00 – 12:00)

Sportovní zařízení střední školy v Hladnově, Ostrava

Mini fotbal – fotbalový turnaj pro fotbalové týmy z různých řeckých komunit v České republice

Šachy a vrhcáby – turnaj pro účastníky z různých řeckých komunit v České republice

Házená a badminton – turnaj pro účastníky z různých řeckých komunit v České republice

Kulturní aktivity – program (14:00 – 18:00)

Kulturní dům Ostrava

Taneční vystoupení řeckých tanečních souborů z různých řeckých komunit v České republice

Taneční soubory řeckých škol v Krnově, Praze a Ostravě

Taneční soubor **Antigoni** (děti), Krnov

Taneční soubor **Lycea Řekyň** v České republice

Taneční soubor **Evros**, Javorník

Taneční soubor **Antigoni** (dospělí), Krnov

Taneční soubor **Nová naděje**, Karviná

Taneční soubor **Promitheus**, Brno

Taneční soubor **Akropolis**, Praha

Hudební vystoupení různých hudebních kapel z České republiky

Sbor Sv. Jiří, Ostrava

Iordanis & Vangelis (kapela Poseidon), Šumperk

Athina Lagonska s doprovodem - Vaggelis Vasilakos

Apostolos Ioanidis & sestry Spálovy

Hudební kapela Promitheus, Brno

Giannis Morras & Band

Froso Tarasidou s doprovodem - Vaggelis Vasilakos

Hudební kapela The Rebetiko, Ostrava

Martha & Tena

Zábava – program (20:00 – 02:00)

Hlavní hala (hala A) showroomu v Černé Louce, Ostrava

Noc plná zábavy a živé hudby

Příloha č. 4 – Obrazová příloha

Fotografie jsou výběrem z řeckého časopisu Kalimera (2, 2018) vydávaného Řeckou obcí Praha, přikládám je s výslovným svolením mého informátora pana Giorgose, který je členem Řecké obce Praha. Některé fotografie jsou mé vlastní pořízené při účasti na řeckých slavnostech.

Obrázek 1 - dětský soubor, oslava 25. 3. (2018), Praha, Smíchov

Obrázek 2 - hudební kapela, oslava 25. 3. (2018), Praha, Smíchov

Obrázek 3 - řecké národní tance, oslava 25. 3. (2018), Praha, Smíchov

Obrázek 4 - Předsedkyně ŘO Praha Tassula Zissaki-Healey s řeckým velvyslancem, oslava 25. 3. (2018), Praha, Smíchov

Obrázek 5 - Taneční soubor Nová naděje, oslava svátku 28. 10., Praha, Smíchov

Obrázek 6 - Taneční soubor Nová naděje z Karviné, Praha, Smíchov

Obrázek 7 - Řecká taverna Onos, vlastní fotografie, 24. 6. 2018

Obrázek 8 – Tradiční řecké pokrmy – souvlaki, tzatziki, tirokroketes, pita, smažený sýr feta, řecký salát aj. Restaurace Opus, vlastní fotografie, 17. 10. 2017

Obrázek 9 - řecká hudební skupina, řecký festival, Ostrava, 23. 6. 2018

